

Způsoby zajištění pohledávek a jejich praktické použití v obchodním právu

Vít Livora

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Vít LIVORA**
Studijní program: **B 6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**

Téma práce: **Způsoby zajištění pohledávek a jejich praktické použití v obchodním právu**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Provedte literární rešerši právní úpravy vymáhání pohledávek.

II. Praktická část

- Analyzujte současný stav vymáhání pohledávek ve firmě XY.
- Upozorněte na konkrétní nedostatky a navrhněte možnosti řešení stávajících problémů ve firmě XY v souvislosti s vymáháním pohledávek.

Závěr

Rozsah práce: cca 40
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

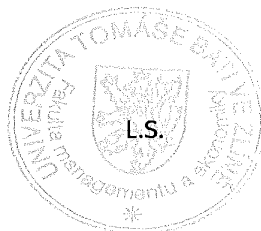
- [1] PILÁTOVÁ, J., RICHTER, J. Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi. 1. vyd. vydal: ANAG, 2009. 112 s. ISBN 978-80-7263-534-4.
[2] SCHELLEOVÁ, I. Jak vymáhat dluhy právní cestou. 1. vyd. Praha: Computer Press, 2002. 100 s. ISBN 80-7226-607-1.
[3] WOKOUN, R. et al. Úvod do regionálních věd a veřejné správy. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 455 s. ISBN 978-80-7380-086-4.

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Bohumil Vrána
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
Datum zadání bakalářské práce: 6. dubna 2010
Termín odevzdání bakalářské práce: 21. května 2010

Ve Zlíně dne 6. dubna 2010

doc. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
děkanka

prof. RNDr. René Wokoun, CSc.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – diplomovou/bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 21. 5. 2010

.....
Livoň

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce je zaměřena na problematiku zajištění a vymáhání pohledávek. Jejím cílem je ukázat postupy, které společnost XY, s. r. o. při vymáhání svých pohledávek užívá a navrhnout možné zlepšení postupu.

Teoretická část obsahuje charakteristiku pojmu pohledávka, vymezení nejčastějších zajišťovacích nástrojů, právní způsoby, kterými lze pohledávku vymáhat a možné způsoby zániku pohledávek.

Praktická část obsahuje stručnou charakterizaci společnosti XY, s. r. o. a postupy, jaké společnost užívá k vymáhání svých pohledávek. Na závěr jsou navržena řešení nedostatků při procesu vymáhání.

Klíčová slova: pohledávka, dlužník, věřitel, závazek, vymáhání, zajištění, insolvence, splatnost.

ABSTRACT

This bachelor thesis is focused on issues associated with securing and enforcing of the debts. Purpose of this work is to demonstrate procedures that XY Company, Ltd. uses for the recovery of its debts and suggest improvements of the process.

The theoretical part contains the definition of the debt, the most common definition of hedging instruments, the analysis of legal ways of enforcing the debts and the description of debts expiration.

The practical part contains brief characteristic of the XY Company, Ltd. and the procedures which company use to enforce its debts. The last part contains suggestions for improving the procedure of enforcing the debts.

Keywords: debt, debtor, creditor, obligation, enforcing, securing, bankruptcy, maturity.

Touto cestou chci poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce JUDr. Bohumilu Vránovi za odborné a metodické vedení, za náměty a cenné připomínky ke zpracování mé bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 POHLEDÁVKY A JEJICH PRÁVNÍ ÚPRAVA	13
1.1 POJEM POHLEDÁVKA	13
1.2 POHLEDÁVKY OBCHODNĚ PRÁVNÍ.....	13
1.3 POHLEDÁVKY OBČANSKOPRÁVNÍ.....	14
1.4 POHLEDÁVKY V ÚČETNÍCH PŘEDPÍSECH	14
1.5 OCEŇOVÁNÍ POHLEDÁVEK.....	15
2 ZAJIŠŤOVACÍ PROSTŘEDKY POHLEDÁVEK	17
2.1 SMLOUVA A SBĚR INFORMACÍ.....	17
2.2 ZÁLOHA	18
2.3 POJIŠTĚNÍ POHLEDÁVEK	18
2.4 ZAJIŠTĚNÍ POHLEDÁVEK	19
2.4.1 Zástavní právo	19
2.4.2 Podzástavní právo	20
2.4.3 Ručení	21
2.4.4 Bankovní záruka.....	22
2.4.5 Dokumentární akreditiv.....	22
2.4.6 Dokumentární inkaso	23
2.4.7 Zajišťovací převod práva.....	24
2.4.8 Smluvní pokuta	24
2.4.9 Směnky.....	24
2.4.10 Faktoring	25
2.4.11 Forfaiting.....	25
2.5 DALŠÍ ZAJIŠŤOVACÍ NÁSTROJE.....	26
3 ZPŮSOBY VYMÁHÁNÍ POHLEDÁVEK	27
3.1 UPOMÍNKA	28
3.2 ROZHODČÍ ŘÍZENÍ.....	28
3.3 SOUDNÍ ŘÍZENÍ	29
3.3.1 Platební rozkaz	29
3.3.2 Rozsudek	30
3.3.3 Usnesení	30
3.4 EXEKUČNÍ ŘÍZENÍ	30
3.5 INSOLVENČNÍ ŘÍZENÍ	31
3.5.1 Insolvenční rejstřík.....	32
3.5.2 Konkurs dle insolvenčního zákona	32
3.5.2.1 Moratorium	33
3.5.3 Reorganizace	33

3.5.4	Oddlužení	34
3.6	POSTOUPENÍ A PRODEJ POHLEDÁVEK.....	34
4	ZÁNİK ZÁVAZKŮ	36
4.1	ZÁNİK ZÁVAZKU JEHO SPLNĚNÍM.....	36
4.2	ZAPOČTENÍ POHLEDÁVKY	36
4.3	PREKLUZE	37
4.4	DALŠÍ ZPŮSOBY ZÁNIKU POHLEDÁVEK	37
II	PRAKTICKÁ ČÁST	39
5	ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA SPOLEČNOSTI.....	40
5.1	PRÁVNÍ FORMA A PŘEDMĚT ČINNOSTI.....	40
5.2	HISTORIE SPOLEČNOSTI	40
5.3	ORGANIZAČNÍ STRUKTURA.....	41
5.4	VÝVOJ POČTU ZAMĚSTNANCŮ	42
5.5	SWOT ANALÝZA SPOLEČNOSTI XY	42
5.5.1	Silné stránky	42
5.5.2	Slabé stránky	43
5.5.3	Příležitosti	43
5.5.4	Hrozby	44
6	ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU POHLEDÁVEK.....	45
6.1	STAV OBCHODNÍCH POHLEDÁVEK V LETECH 2006 – 2008.....	45
6.2	VÝVOJ POHLEDÁVEK V LETECH 2005 – 2008.....	47
6.3	ANALÝZA LIKVIDITY A EKONOMICKÉ AKTIVITY SPOLEČNOSTI.....	49
6.3.1	Hodnocení ukazatelů likvidity	49
6.3.2	Hodnocení ukazatelů aktivity.....	52
7	ŘEŠENÍ POHLEDÁVEK U FIRMY XY.....	55
7.1	ZPŮSOBY ZAJIŠTĚNÍ POHLEDÁVEK UŽÍVANÉ VE FIRMĚ XY	55
7.1.1	Platba předem.....	55
7.1.2	Záloha.....	55
7.1.3	Smluvní pokuta	55
7.1.4	Uznání závazku	55
7.2	ZPŮSOBY VYMÁHÁNÍ POHLEDÁVEK U FIRMY XY	56
7.2.1	Telefonická upomínka.....	56
7.2.2	Písemné upomínky	56
7.2.2.1	První písemná upomínka	56
7.2.2.2	Druhá písemná upomínka	57
7.2.2.3	Pokus o smír.....	57
7.2.3	Soudní vymáhání.....	57

7.3	UŽITÁ ŘEŠENÍ OBCHODNÍCH POHLEDÁVEK PO SPLATNOSTI.....	57
7.4	ZJIŠTĚNÉ NEDOSTATKY.....	59
7.5	NAVRHOVANÁ ŘEŠENÍ.....	59
	ZÁVĚR	63
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	64
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	67
	SEZNAM OBRÁZKŮ	68
	SEZNAM TABULEK.....	69

ÚVOD

Problematika vymáhání pohledávek je v České republice velmi aktuální pojem. Velké množství podniků řeší problémy spojené s pohledávkami jejichž lhůta splatnosti již vypršela nebo jež se staly předmětem soudního, exekučního či jiného řízení, které má zajistit alespoň částečnou úhradu pohledávky. Nezřídka se stává, že jeden z účastníků vstupuje do smluvního vztahu s tím, že závazky, které mu vzniknou nebude schopen splnit a následně se vymlouvá, že mu nevyšel podnikatelský záměr. Takovýchto smluvních partnerů je třeba se předem vyvarovat a ještě před uzavřením smlouvy si prověřit, zda budou schopni své povinnosti plnit, tedy především zaplatit za poskytnuté plnění. Ne všichni podnikatelé v České republice však znají možnosti, jakými mohou snížit riziko vzniku pohledávky a velmi často nevyužívají zajišťovací prostředky, které náš právní řád dovoluje, čehož opět chytrý dlužník dokáže využít a uhrazení pohledávky se vyhýbá, což se mu velmi často i podaří.

V teoretické části své bakalářské práce nejprve vymezím pojem pohledávka z právního i účetního hlediska. Dále se budu zabývat nejčastějšími způsoby zajištění pohledávek, a také právním způsobům vymáhání. V závěru pak uvedu nejčastější způsoby zániku pohledávek.

V praktické části provedu stručnou charakteristiku společnosti XY, s. r. o., analýzu jejího současného stavu pohledávek a způsobů jejich vymáhání. Budu se zabývat pohledávkami, které vznikly u firmy XY v letech 2006 – 2008 a následně navrhnou řešení tohoto stavu.

Cílem této práce je tedy identifikovat nedostatky, které se vyskytují u společnosti XY v průběhu vymáhání pohledávek a navrhnout takový postup, jež by stávající situaci zlepšil.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 POHLEDÁVKY A JEJICH PRÁVNÍ ÚPRAVA

1.1 Pojem pohledávka

Z právního pohledu je pohledávka chápána jako právo vznikající jednomu účastníkovi, v tomto případě se nazývá věřitel, požadovat určité plnění na druhém účastníkovi, který je označován jako dlužník, a to na základě určitého závazkového vztahu. Pohledávka věřitele je současně zároveň i závazkem určitého dlužníka. Za dlužníka či věřitele mohou být považovány jak fyzické, tak právnické osoby. [16]

Nejčastějším počátkem vzniku pohledávky je bezesporu uzavření smlouvy mezi smluvními stranami. Z uzavřených smluv vyplývají nároky například na zaplacení smluvené kupní ceny, ceny za provedení díla, odměny za zajištění záležitosti nebo popřípadě provize za zprostředkování. V některých případech vznikají také nároky na náhradu nákladů vynaložených nutně a účelně při plnění smlouvy, jestliže nejsou obsaženy v ceně. Nároky na uplatnění pohledávky vznikají také v případech, kdy závazky vyplývající ze smlouvy nebyly splněny řádně a v požadovaném termínu. Pohledávky ovšem mohou vzniknout i jako následek mimosmluvního jednání, ze způsobené škody nebo bezdůvodného obohacení. [13]

Je-li pohledávka již považována za splatnou a dlužník v smluvně dohodnuté lhůtě nemůže, nechce či odmítne vůči věřiteli jeho pohledávku uspokojit, vzniká tímto věřiteli právo tuto pohledávku začít vymáhat.

1.2 Pohledávky obchodně právní

Právní normou, která upravuje obchodní závazkové vztahy a pohledávky, které z těchto vztahů vyplývají, je zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v platném znění (dále jen „ObchZ“). Tento zákon dále upravuje postavení podnikatelů a jiné vztahy, které souvisí s podnikáním. Pohledávky, které vznikají podle tohoto zákona, nejčastěji vznikají z obchodních závazkových vztahů, ale může se jednat i o pohledávky vznikající z členství v obchodní společnosti či na základě jednání jež naplňuje skutkovou podstatu nekalé soutěže. Pohledávky, vzniklé z obchodního styku z pravidla dělíme na:

- běžné, u kterých věřitel předpokládá včasné a bezproblémové vyrovnaní celé pohledávky;

- sporné, u kterých dlužník má výhrady a nesouhlasí s jistou náležitostí pohledávky jako je například částka, doba splatnosti, množství a jiné náležitosti;
- pochybné, v tomto případě jde o pohledávku jejíž doba splatnosti již uplynula, dlužník byl vyzván, aby pohledávku uhradil, proběhlo upomínkové popřípadě i soudní řízení a věřitel předpokládá úplnou nebo alespoň částečnou úhradu pohledávky;
- nedobytné, u kterých věřitel již nepředpokládá žádné, popřípadě jen velmi nízké plnění pohledávky; tyto pohledávky se vztahují na dlužníky v insolvenčním, konkurzním nebo vyrovnávacím řízení.

1.3 Pohledávky občanskoprávní

Pohledávky, které vznikají z občanskoprávních vztahů se řídí zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění (dále jen „ObčZ“). Tento zákon upravuje majetkové vztahy jak fyzických, tak právnických osob, dále majetkové vztahy mezi těmito osobami a státem, jakož i vztahy vyplývající z práva na ochranu osob, pokud tyto občanskoprávní vztahy neupravují jiné zákony. Pohledávky, které mohou vzniknout na základě ObčZ nemusí vycházet pouze ze smluvních vztahů, ale mohou být podmíněny vztahem, který je dán například veřejnoprávním předpisem nebo jinou právní skutečností. Ujednání, uvedená v ObčZ dále upravují jak délku záruční doby, tak i promlčecí dobu, resp. preklusivní lhůtu, dále udává práva na ochranu spotřebitele a řadu dalších právních souvislostí. [30]

1.4 Pohledávky v účetních předpisech

Účetní úpravu pohledávek upravuje vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádí zákon č. 563/1991 Sb. o účetnictví v platném znění (dále jen „ZoÚ“). Touto úpravou rozlišujeme pohledávky na dlouhodobé dle § 10 a krátkodobé dle § 11. Za dlouhodobé pohledávky lze označit takové, které v okamžiku, ke kterému je účetní závěrka sestavena mají dobu splatnosti delší než jeden rok. Krátkodobé pohledávky mají v okamžiku, ke kterému je účetní závěrka sestavena dobu splatnosti jeden rok a kratší. [22]

Krátkodobé i dlouhodobé pohledávky se podle českých účetních standardů účtují na syntetické účty účtové třídy 03-Zúčtovací vztahy. V této třídě jsou pohledávky dále rozděleny do skupin, kde je možno rozlišovat:

- pohledávky z obchodních vztahů, patřící do účetní skupiny 31,
- pohledávky za zaměstnanci ze závislé činnosti včetně zúčtování sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění, patřící do účetní skupiny 33,
- pohledávky za finančními orgány z titulu přímých a nepřímých daní, poplatků, a dlouhodobých a provozních dotací, patřící do účetní skupiny 34,
- pohledávky ke společníkům a sdružení, patřící do účetní skupiny 35,
- jiné pohledávky z titulu prodeje a pronájmu podniku, z emitovaných dluhopisů atd., patřící do účetní skupiny 37.

V rámci těchto skupin dále provádíme další rozlišení pomocí analytických účtů. [12]

Bez ohledu na dobu splatnosti se účtují pohledávky, které souvisí se zálohami na pořízení dlouhodobého majetku na účty účtové skupiny 05-Poskytnuté zálohy na dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek. Takovéto zálohy vyjadřují možnost budoucího zvýšení dlouhodobého majetku. [20]

1.5 Oceňování pohledávek

Při vzniku pohledávky ji účetní jednotka ocení jmenovitou hodnotu. Takto se oceňují pohledávky, které vznikly z klasických obchodních, finančních a jiných vztahů. Pohledávky, které účetní jednotka odkoupila od jiných osob ať už fyzických nebo právnických, oceníme pořizovací cenou. Pohledávky se v takových případech odkupují za výrazně nižší cenu než je jejich jmenovitá hodnota. Součástí pohledávky, která byla oceněna pořizovací cenou jsou například odměny za zprostředkování, odměny právníkům či provize. [19]

Pohledávky, které účetní jednotka nabyla a určila k obchodování, se dle § 27 ods. 1 písm. f) ZoÚ oceňují jejich reálnou tržní hodnotou. Podle § 27 ods. 4 se jako reálná tržní hodnota rozumí:

- tržní hodnota,
- ocenění kvalifikovaným odhadem nebo znaleckým posudkem,
- ocenění dle zvláštních právních předpisů.

Změny reálných hodnot takto oceněných pohledávek, se pro účetní jednotku účtují jako finanční náklad či finanční výnos. [30]

Dále ZoÚ ukládá účetním jednotkám povinnost, účtovat v české měně a je-li potřeba i v měně cizí o vybraných položkách aktiv a pasiv, a také o pohledávkách. Pohledávky, které jsou vyjádřeny v cizí měně účetní jednotky přepočítávají na měnu českou kurzem devizového trhu, který je stanoveným Českou národní bankou, a to v okamžiku uskutečnění účetního případu a dále k rozvahovému dni. K přepočtu měny může být použito i pevných kurzů stanovených pro předem vymezené časové období jako je měsíční, čtvrtletní či roční. Účetní jednotka uvede způsob použitý pro přepočet kurů ve své vnitropodnikové směrnici a také v Příloze účetní závěrky. [19]

Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zajištění základu daně z příjmu, v platném znění stanoví, že ke dni roční závěrky lze do ocenění pohledávek proučtovat případné riziko jejich nesplacení. Účetní jednotka tohoto dosáhne účtováním o opravných položkách. [30]

2 ZAJIŠŤOVACÍ PROSTŘEDKY POHLEDÁVEK

Níže zmíněnými prostředky se podnikatelský subjekt snaží snížit riziko vzniku pohledávek nebo alespoň snížení jejich četnosti. Nejlepší možné opatření, z důvodu snadnějšího dokazování je, jsou-li tyto zajišťovací prostředky uvedeny již ve smlouvě, kterou smluvní strany mezi sebou uzavírají.

2.1 Smlouva a sběr informací

Rozhodující předpoklad pro možnost uplatnění případné pohledávky je uzavřená smlouva. Pro vymáhání případné pohledávky je zejména důležité, jaký je obsah smlouvy, jaké jsou dodací a platební podmínky. Proto je důležité při sestavování smlouvy volit jednoznačné výrazy. Jakékoliv změny a odchylky od smlouvy je nutné řešit písemným dodatkem se souhlasem všech zúčastněných stran. [1]

Lze tedy říci, že pozornost věnovaná přípravě smlouvy je mimo jiné nejlepší zárukou splnění závazků, který z ní vyplývají, a naopak mnohé problémy s neplněním závazků mají kořeny už v samotné smlouvě, v níž si oprávněná strana nedostatečně zajistila splnění svého nároku. [15]

V kupní smlouvě, stejně jako jiných smlouvách, musí být smluvní strany správně označeny. U fyzické osoby je třeba uvést jméno a příjmení, také je vhodné doplnit rodné číslo a bydliště. Právnícké osoby musí být označeny ve smlouvě svou obchodní firmou, pod kterou se zapisují do obchodního rejstříku. Vhodné je doplnit označení právnické osoby identifikačním číslem organizace a sídlem. Právní forma u obchodních společností (a. s., s. r. o. atd.) je součástí obchodního jména firmy a vypovídá o způsobu ručení za závazky společnosti. [1]

Není-li možnost při vzniku obchodního vztahu se poradit s odborníkem, doporučuje se postupovat podle příslušné zákonné normy, neboť pravidla, která jsou zde obsažena v dispozitivních ustanoveních zákona vyjadřují z pravidla optimální postupy, jak vzájemné vztahy smluvně uspořádat.[15]

Při uzavírání smluv je velmi důležité mít včasné a přesné informace o svém obchodním partnerovi. V obchodním a živnostenském rejstříku jsou uvedeny informace zahrnující například právní strukturu, název, sídlo či vlastníky. Tyto informace nám však nenapoví, jak si firma stojí z finančního hlediska. Užitečnější informace bývají uvedeny v dostupných

výročních správách. Dále je možné podle §38, zákona č.21/1992Sb., o bankách, získat bankovní informace o společnosti. Ovšem banky tyto informace smějí poskytovat pouze se souhlasem klienta. Popřípadě je možné se o svém obchodním partnerovi informovat na portálu <http://www.dlužnik.cz>, kde je uveden registr dlužníků.

Při získávání informací je tedy důležité se soustředit především na:

- ekonomickou sílu obchodního partnera – solventnost,
- bonitu firmy, spolehlivost při splácení úvěrů a ostatních smluvních závazků,
- postavení na trhu, obchodní spolupráce s jinými firmami,
- vlastnické pozadí firmy a personální obsazení řídicích funkcí. [1], [15]

2.2 Záloha

Provádění zálohových plateb je v současné době poměrně rozšířeným jevem. Zálohou lze hradit jak část dohodnuté smluvní ceny, tak i celou hodnotu ceny dodávky. O tom, jak je záloha vysoká nerozhoduje žádný právní předpis a záleží tedy čistě na smluvních partnerech, tedy odběrateli a dodavateli, jak se mezi sebou dohodnou.

Zálohy jako takové nebyly dříve považovány za uskutečnění zdanitelného plnění. Z toho důvodu byly velmi oblíbeny. V květnu roku 2004 však vstoupila v platnost novela zákona č. 235/2004 Sb. o dani z přidané hodnoty, která uvádí, že z přijaté platby je nutno odvést do státního rozpočtu příslušnou daň. [1]

2.3 Pojištění pohledávek

Historicky se pojištění pohledávek vyvinulo z pojištění exportních úvěrů. Pojištění pohledávek se z pravidla používá při zahraničním obchodu. Při obchodu se zahraničními partnery se proto většina podnikatelů snaží zajistit si pohledávku jejím pojištěním z důvodů celé řady rizik, která mohou v zahraničním obchodu nastat. Může se jednat například o platební potíže, které jsou vyvolané nenadálými politickými událostmi v zemi sídla kupujícího, jako je válka, revoluce, občanské nepokoje atd. Může se také jednat o vážné ekonomické potíže v zemi kupujícího a s nimi spojenou platební neschopnost nebo v neposlední řadě může jít též o přírodní katastrofu.

V České republice již existují společnosti, které se zabývají pojišťováním plateb. Podnikatel, který se snaží ochránit podnik proti finanční ztrátě se může obrátit například na společnosti EGAP nebo ČESCOB. [1]

Společnost EGAP neboli Exportní garanční a pojišťovací společnost, a. s. vznikla v červnu 1992 jako státní úvěrová pojišťovna se zaměřením na pojišťování vývozních úvěrů proti teritoriálním a komerčním rizikům spojeným s vývozem zboží a služeb z České republiky. [17]

Činnost akciové společnosti EGAP spočívá v tom, že vyplatí pojistné plnění v případě pojistné události, převezme pohledávky a zabezpečí jejich vymáhání. Tyto služby poskytuje všem vývozcům bez ohledu na jejich právní formu či velikost nebo objem pojišťovaného vývozu. [10]

2.4 Zajištění pohledávek

2.4.1 Zástavní právo

Zástavní právo je nejčastěji používaným zajišťovacím nástrojem a je upraveno podle ObčZ § 152 až 172. Zástavní právo vzniká převážně na základě písemné smlouvy, ale může vzniknout i na základě rozhodnutí soudního či správního úřadu. Mezi účastníky tohoto právního vztahu se řadí zástavní věřitel a zástavní dlužník. Jako další účastník může být zástavce, osoba, která zastavila věc k zajištění dlužníkovy závazku. Zástavce a dlužník může být tatáž osoba. [1]

Zástavní právo slouží k zajištění pohledávky pro případ že dluh, který ji odpovídá, nebude včas splněn s tím, že v tomto případě lze dosáhnout uspokojení z výtěžku zpeněžení zástavy. Zástavní právo může být zřízeno k pohledávce peněžité i nepeněžité. Vztahuje se také na ty pohledávky, které vzniknou až v budoucnu, anebo na takové pohledávky, jejíž vznik je závislý na splnění podmínky. Samotnou zástavou může být věc movitá, nemovitá, podnik, jiná hromadná věc, soubor věcí, pohledávka nebo jiné majetkové právo, pokud to jeho povaha připouští, byt nebo nebytový prostor ve vlastnictví podle zvláštního zákona, obchodní podíl, cenný papír nebo předmět průmyslového vlastnictví. [26]

Vznikne-li více zástavních práv k téže věci, pak se přednostně uspokojí zástavní právo svým vznikem nejstarší, pokud zákon nestanoví něco jiného. Jestliže to situace vyžaduje, může být k jedné pohledávce zastaveno i několik věcí.

Zástavní právo zaniká:

- zánikem zajištěné pohledávky,
- zánikem zástavy,
- vzdá-li se zástavní věřitel zástavního práva jednostranným písemným úkonem,
- uplynutím doby, na niž bylo zřízeno,
- složí-li zástavní dlužník nebo zástavce zástavnímu věřiteli obvyklou cenu zástavy,
- písemnou smlouvou uzavřenou mezi zástavním věřitelem a zástavním dlužníkem nebo zástavcem,
- v případech stanovených zvláštními právními předpisy. [26]

2.4.2 Podzástavní právo

ObčZ se dále zmiňuje o podzástavním právu v §173, který udává, že právo podzástavní vzniká zastavením pohledávky zajištěné zástavní právem, v případě, že se jedná o věc (nikoliv tedy o cenné papíry). I když se nevyžaduje souhlas vlastníka zastavené věci, musí mu věřitel vznik podzástavního práva oznámit písemně. V jiném případě by zástavní právo vůči němu nebylo uplatnitelné a tudíž vymahatelné. Jedná-li se o zastavenou pohledávku, která je zajištěna zástavním právem k nemovité věci, vzniká podzástavní právo vkladem do katastru nemovitostí. [1], [26]

Není-li splatná pohledávka, která je zajištěna právem podzástavním splněna včas, podzástavní věřitel může uplatnit nárok na uspokojení ze zástavy místo zástavního věřitele (podzástavce.). [26]

2.4.3 Ručení

Ručení je zajišťovací prostředek, který vzniká mezi věřitelem a třetí osobou odlišnou od dlužníka. V obchodních vztazích se jím zabývá ObchZ §303 až 312.

Závazek z ručení vzniká na základně písemného prohlášení třetí osoby, v tomto případě ručitele. V písemném prohlášení se ručitel zavazuje uspokojit pohledávku věřitele v případě, že ji neuspokojí dlužník. Věřitel tedy získává silnější pozici, jelikož zdrojem uspokojení jeho pohledávky není pouze majetek dlužníka, nýbrž i ručitele. [9]

V prohlášení musí být uveden:

- věřitel,
- dlužník,
- pohledávka,
- omezení ručení na část pohledávky nebo na určitou dobu.

Jestliže prohlášení neuvádí žádné omezení ručení, ručitel ručí za celou pohledávku a neomezeně. [1]

Ručitel má povinnost splnit svůj závazek z ručení teprve tehdy, když se dlužník dostane do prodlení s plněním závazku a nesplnil ho ani v přiměřené době poté, co byl k plnění písemně vyzván. [13]

Podle ObchZ lze ručením zajistit i takový závazek, který teprve v budoucnu vznikne nebo jehož vznik je závislý na splnění podmínky. Je zde uvedena také povinnost věřitele, který musí bez zbytečného odkladu sdělit ručiteli na požádání výši své zajištěné pohledávky. Zaručí-li se za tentýž závazek více ručitelů, ručí za něj každý z nich v celkové výši závazku a věřitel může požadovat uspokojení pohledávky na kterémkoliv z nich, a to v plném rozsahu jejich závazku. Ručitel, který splní závazek, ke kterému se zavázal, nabývá vůči dlužníkovi práva věřitele. [27]

Ručení je jednostranný právní úkon, který zaniká v případě, že zanikne také závazek, který ručení zajišťuje. Ručení však nezaniká, jestliže závazek zanikl z důvodů nemožnosti plnění dlužníka a závazek je splnitelný ručitelem nebo pro zánik právnické osoby, jež je dlužníkem. [27]

2.4.4 Bankovní záruka

Úpravou bankovní záruky, jako zajišťovacího nástroje se zabývá Obchoz v §313 až 322. Bankovní záruka vzniká písemným prohlášením banky v záruční listině. Banka zde stvrzuje, že uspokojí věřitele do výše v listině uvedené peněžní částky, jestliže určitá třetí osoba, čili dlužník nesplní určitý závazek nebo pokud budou splněny jiné podmínky stanované v záruční listině. Ručitelem bankovní záruky může být pouze banka. Bankovní záruku lze použít pro zajištění jak peněžitých, tak nepeněžitých pohledávek. Jedná-li se o nepeněžitou pohledávku, tak podle Obchoz § 314 se má za to, že do výše částky, která je stanovena v záruční listině je zajištěn peněžitý nárok, který by nastal věřiteli vůči dlužníkovi, pokud by dlužník porušil závazek, jehož plnění je zajištěno bankovní zárukou. Stane-li se, že bankovní záruku potvrdí jiná banka, věřitel může uplatnit své nároky z bankovní záruky vůči jakékoliv bance, která se za závazek zaručila. Banka smí plnit svůj závazek z bankovní záruky jen v případě, byla-li k tomu písemně vyzvána věřitelem. Za splnění zajištěného závazku, banka ručí do výše částky a za podmínek, které jsou stanoveny v záruční listině. Podmínky, kdy banka může vůči věřiteli uplatnit námitky upravuje rovněž záruční listina. Podle smlouvy uzavřené s bankou je dlužník bance povinen uhradit to, co za něj banka v průběhu trvání závazku plnila. Vztah mezi bankou a dlužníkem upravuje ustanovení o mandátní smlouvě. [27], [30]

Samotná bankovní záruka by se měla stát přílohou kupní smlouvy, kde by mělo být uvedeno na jakou částku je tato záruka stanovena, charakter bankovní záruky (jde-li o bezpodmínečnou záruku nebo záruku obsahující podmínky) a jaká bude doba platnosti záruky. Doba záruky musí být delší než je splatnost závazku, který je zárukou zajištěn. [1]

2.4.5 Dokumentární akreditiv

Dokumentární akreditiv je definován v ObchoZ v §689 až § 690 a dále se řídí Jednotnými zvyklostmi a pravidly pro dokumentární akreditivy vydanými Mezinárodní obchodní komorou v Paříži.[1]

Jedná se o konkrétní písemný závazek banky, která je vázána zaplatit určenou peněžní částku, jestliže budou do určité doby splněny akreditivní podmínky stanovené kupujícím. Banka přijímá tento závazek na základě žádosti kupujícího. Rozlišujeme následující druhy akreditivů:

- Avizovaný, potvrzený
- Odvolatelný, neodvolatelný
- Importní, exportní
- Převoditelný, revolvingový, Standby akreditiv.[3]

Mezi výhody akreditivu bezesporu patří to, že dodavatel má při splnění akreditivních podmínek jistotu zaplacení. Dodavatel také může akreditiv odprodat a tím získá peněžní prostředky okamžitě. Výhodou pro odběratele může díky kvalitnímu platebnímu zajištění být získání výhodnějších platebních podmínek. Dodavateli tedy vzniká pohledávka za bankou, která je mnohem likvidnější než pohledávka vůči odběrateli. Jako nevýhodu lze považovat náročnou techniku zpracování. [1], [3]

Dokumentární akreditiv patří mezi platební a také zajišťovací nástroje. Jeho použití se využívá především při obchodech s partnery ze zahraničí. [1]

2.4.6 Dokumentární inkaso

Právní úpravou dokumentárního inkasa se zabývá § 692 až § 699 ObchZ. Tento způsob je na rozdíl od dokumentárního akreditivu výhodnější pro odběratele. Dokumentární inkaso totiž umožňuje odběrateli uhradit požadovanou částku až v době, kdy převezme doklady. Využívá se tedy hlavně v případech, kdy dodavatel zná velmi dobře svého odběratele a tudíž nemá pochyby o schopnostech a ochotě odběratele své závazky splnit. [4]

Dokumentární inkaso můžeme rozdělit na dva druhy:

- Dokumenty proti zaplacení – kupující zde bance uhradí inkasní částku a obdrží inkasní dokumenty.
- Dokumenty proti akceptaci směnky – v tomto případě kupující směnku vystavenou na sebe akceptuje a získá dokumenty. [1]

2.4.7 Zajišťovací převod práva

Podle ustanovení § 553 ObčZ může dlužník pro zajištění svého závazku na věřitele převést nějaké své majetkové právo. Převést ovšem lze jen takové právo, které je svou podstatou převoditelné jako je například pohledávka vůči třetí osobě. Tímto způsobem však nelze nakládat s právem, které je svou podstatou nepřevoditelné jako je například právo autorské. Zajištění pohledávky převodem práva se uskutečňuje na základě písemné smlouvy.

2.4.8 Smluvní pokuta

Právní úprava smluvní pokuty jako o zajišťovacího nástroje je vymezena v § 544 a § 545 ObčZ. V obchodním zákoníku, konkrétně v § 300 až § 302, je vymezeno zvláštní ustanovení, které se také zabývá smluvní pokutou.

Smluvní pokutu lze sjednat mezi účastníky, pro případ, že dojde k porušení smluvní povinnosti. Smluvní pokuta musí mít vždy písemnou formu a povinně v ní musí být uvedena i výše smluvené pokuty, popřípadě stanoven způsob jejího určení. Dlužník je i nadále povinen plnit povinnost, jež byla zajištěna smluvní pokutou i poté, co smluvenou pokutu zaplatí, je-li tak ve smlouvě ujednáno. Dojde-li na základě neplnění smluvní pokuty k prodlení, je věřitel oprávněn z nezaplacené smluvní pokuty požadovat úrok z prodlení. ^[16] Není-li ve smlouvě ujednáno jinak, není věřitel oprávněn požadovat náhradu škody způsobenou porušením povinnosti. Také dlužník není povinen plnit smluvní pokutu, jestliže nezavinil její porušení, není-li dohodnuto jinak. [9]

Pokuta uvedená ve smlouvě může být jakkoliv vysoká. Občanský zákoník umožňuje soudu smluvní pokutu snížit, je-li nepřiměřeně vysoká. Soud přihlédně k významu a výši zajišťované povinnosti, která vznikla až do doby soudního rozhodnutí. Soud nemá právo snižovat smluvní pokuty, které vycházejí z občanskoprávního vztahu. [13]

2.4.9 Směnky

Směnku lze považovat za platnou za předpokladu, že obsahuje veškeré náležitosti podle zákona č. 191/1950 Sb., směnečného a šekového v § 1 a § 2. Směnku můžeme definovat jako obchodovatelný cenný papír, který obsahuje zákonem přesně vyjmenované náležitosti. Ve směnce se tedy konkrétní osoba zavazuje, že uhradí požadovanou částku, v určeném čase, na určeném místě a určené osobě. [1]

Písenná podoba směnky je přímo stanovena zákonem. Zákon ovšem již neuvádí její povinnou formu. Směnka tedy může být sepsána na papíře, vyryta do kusu dřeva či skla nebo mít jakoukoli jinou písennou formu, která zaručí její dlouhodobé zachování. [14]

Majitel směnky může požádat banku o její eskont. Banka v tomto případě není vázána žádným právním předpisem, který by jí eskont směnky nařizoval. Tudíž se banka sama rozhodne zda, kdy a jakých podmínek směnku od věřitele odkoupí. Jestliže se banka rozhodne, že směnku odkoupí, uzavře s věřitelem smlouvu o eskontním úvěru. Tento prodej se provádí za diskontní sazbu, na jejíž výši se majitel směnky s bankou domluví. [24]

Správně zajištění závazku směnkou vyžaduje důkladnou znalost všech nuancí směnečného práva, neboť i drobná formální chyba by mohla dlužníkovi umožnit vyhnout se plnění závazku. Avšak směnka má pro věřitele tu výhodu, že případné neplnění směnečného závazku se neřeší podle obchodního zákoníku, ale podle zákoníku trestního.

2.4.10 Faktoring

Pod pojmem faktoring si lze představit odkoupení krátkodobých pohledávek, které mají před dobou své splatnosti. O odkup takovýchto pohledávek se stará specializovaná faktoringová společnost. Odkoupení pohledávek probíhá na základě písenné smlouvy o postoupení pohledávky. Pohledávky, které jsou specializovanou faktoringovou společností odkupovány, nejsou většinou jištěny žádným ze zajišťovacích instrumentů. Souhlas dlužníka o postoupení pohledávky v tomto případě není třeba, není-li mezi dlužníkem a věřitelem z předešlého vztahu dohodnuto jinak. Faktoringová společnost, která odkoupí od klienta pohledávku, se stává jejím novým majitelem a to včetně jejího příslušenství. Předmětem faktoringu se stávají pohledávky, které mají svojí maximální lhůtu splatnosti zpravidla do 90 dnů. [8]

2.4.11 Forfaiting

Forfaitingové společnosti, se na rozdíl faktoringových, zabývají odkupem středně a dlouhodobých pohledávek od svých klientů. Jedná se tedy o takové pohledávky, která mají svojí minimální délku splatnosti 90 dní. Mezi další rozdíly patří především to, že odkupované pohledávky musejí být jištěny jedním ze zajišťovacích nástrojů, jako jsou například bankovní záruky či dokumentární akreditiv. Toho může forfaitingová společnost

využít v případě, kdy odběratel forfaitingové společnosti nezaplatí. Společnost zde tedy může vymáhat plnění na osobách, které se za kontrakt zaručily. [11]

Forfaiting je hojně využíván hlavně při dodávkách investičních celků do zahraničí. Je proto považován za jednu z možností, která podporuje vývoz. Jeho výhodou je snižování potřeb klasického úvěru, a také převod kursového a měnového rizika na forfaitingovou společnost [1]

2.5 Další zajišťovací nástroje

- dohoda o srážkách ze mzdy a jiných příjmů podle § 551 ObčZ,
- zajišťovací převod práva podle § 553 ObčZ,
- postoupení pohledávky podle § ObčZ

3 ZPŮSOBY VYMÁHÁNÍ POHLEDÁVEK

Každý věřitel si může zvolit takový způsob k vymožení dlužné částky, který mu nejvíce vyhovuje. V každém případě to ale musí být způsob legální a i jeho provádění musí být v souladu s platným právním řádem České republiky.

Ve velké míře věřitelé nejprve volí zasílání upomínek. Tímto způsobem věřitel vkládá důvěru do dlužníka a doufá, že zaslání upomínky ke splnění povinnosti postačí. Jenže samotná upomínka nezakládá povinnost pohledávku uhradit, což dlužníci většinou vědí, a tudíž na úhradu často a rádi zapomínají. Z toho důvodu zasílání upomínek není příliš efektivní.

Asi nejčastější způsob, který věřitelé praktikují, je podání žaloby na zaplacení konkrétní dlužné částky. Na základě platebního rozkazu vydaného soudem má dlužník povinnost zaplatit dlužnou částku a náklady spojené s řízením do 15 dnů po obdržení rozhodnutí. Pokud dlužník v této lhůtě nezaplatí ani nepodá tzv. odpor, platební rozkaz nabude právní moci a stává se exekučním titulem. Soud může také vydat rozsudek. Tímto dlužníkovi vzniká povinnost uhradit do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku dlužnou částku i s úroky z prodlení a náklady řízení. Jelikož před soudem jsou zpravidla dlužník a věřitel zastupováni svými právními zástupci, musí dlužník zaplatit i náklady právnímu zástupci věřitele dle daných platných tarifů. [28]

Nezaplatí-li dlužník ani na základě platebního rozkazu nebo rozsudku, může věřitel na jejich základě zahájit exekuční řízení. Platební rozkaz nebo rozsudek totiž slouží jako exekuční titul, na základě kterého lze vydat usnesení o nařízení exekuce. Dlužník je opět povinen hradit náklady spojené s exekucí. [16]

Může dojít i k tomu, že věřitel raději pohledávku prodá. V takovýchto případech není pohledávka odkupována za její plnou cenu, ale za cenu nižší. Ovšem pro věřitele to bývá i tak výhodnější než vyčkávat na úhradu od dlužníka, které se ani nemusí dočkat. [1]

Věřitel se ve snaze vymoci svou pohledávku může obrátit i na soukromé firmy, které se na vymáhání pohledávek specializují. Ovšem je nutné dbát na to, aby taková společnost byla renomovaná a neuchylovala se k nezákonným praktikám. Je však třeba říci, že i tento způsob vymáhání již nemá takovou váhu například v některých zemích EU dostoupila ochrana práv dlužníka do takového stadia, že si vymahači nemohou dovolit dlužníka ani navštívit. [5]

3.1 Upomínka

Upomínka není povinností věřitele, ale jeho dobrou vůlí připomenout dlužníkovi jeho povinnost. Může být telefonická a písemná, ale hlavně by měla být rychlá, aby nedocházelo ke zbytečnému prodlení. Pokud dlužník na upomínku nereaguje je vhodné uplatnit další zákonný postup, a to buď prostředním rozhodčím soudu (pokud bylo mezi účastníky dohodnuto ve smlouvě) nebo soudu obecného.

3.2 Rozhodčí řízení

Právní normou, která upravuje rozhodčí řízení, je zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, v platném znění. Rozhodčí řízení je podmíněno vznikem rozhodčí smlouvy. Smlouva musí být vždy písemná, jinak je považována za neplatnou. V rozhodčí smlouvě si smluvní strany ujednají, že o majetkových sporech mezi nimi, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc příslušným státním soudům, a kde by bylo možné uzavřít před soudem smír, má rozhodnout jeden nebo několik rozhodců anebo stálý rozhodčí soud. Za nejčastější podobu rozhodčí smlouvy, se považuje rozhodčí doložka, který je součástí například kupní smlouvy či smlouvy o dílo. Podle zákona nelze sjednat rozhodčí smlouvu v majetkových sporech, které vznikly v souvislosti s exekucí, konkurzu a vyrovnání.

Rozlišujeme rozhodčí řízení ad hoc, kde si zúčastněné strany samy zvolí nestranné a nezávislé rozhodce. Počet rozhodců musí být lichý. V praxi se však více dává přednost rozhodčímu řízení institucionálnímu. Institucionální řízení probíhá podle řádu rozhodčího soudu a jsou s ním spjaty také poplatky za rozhodčí řízení.

V České republice lze využít služeb tří stálých rozhodčích soudů:

- Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky,
- Burzovní rozhodčí soud,
- Burzovní rozhodčí soud pro komoditní burzy.

Rozhodčí řízení se zahajuje žalobou je zahájeno dnem, kdy byla žaloba doručena stálému rozhodčímu soudu nebo rozhodci. Na závěr rozhodčího řízení vydá rozhodce zpravidla rozhodčí nález, který se stává doručením soudně vykonatelný. Výrok rozhodce má stejnou

váhu jako rozsudek a nelze se proti němu odvolat což lze považovat za nevýhodu v případech, kdy je rozhodnuto v náš neprospěch. Pohledávka se tímto stává nevymahatelnou. Výsledek rozhodčího řízení může být zrušen pouze u soudu.

Za výhodu rozhodčího řízení lze považovat jeho rychlost, oproti klasickému soudnímu řízení. Poplatky za rozhodčí řízení jsou nižší než u soudu, je tedy i ekonomičtější. Jako výhodu můžeme považovat i fakt, že řízení jsou neveřejné a probíhají v méně formálním duchu. [25]

3.3 Soudní řízení

V případě, že dlužník (žalovaný) i přes opakované upomínky, své závazky nesplní, má věřitel (žalobce) právo podat na něho u místně příslušného soudu žalobu. Místně příslušným soudem je obecný soud odpůrce. Nestanoví-li zákon jinak, je jím v prvním stupni řízení příslušný okresní soud. [1]

V návrhu o podání žaloby by měla být uvedena obchodní firma, místo podnikání, IČO dlužníka, částka, která je soudem vymáhána a petit, tj. čeho chceme žalobou dosáhnout. Dále žalobce předkládá doklady související s podáním žaloby jako je smlouva včetně příloh, dodací listy, faktury, upomínky a doručky upomínek, popřípadě další korespondence s odpůrcem. Řízení u soudu je zahájeno dnem doručení žaloby soudu. Soudní řízení je vždy ukončeno jedním ze tří rozhodnutí, a to, rozsudkem, usnesením či platebním rozkazem. [1]

3.3.1 Platební rozkaz

Návrh na vydání platebního rozkazu podává věřitel. V návrhu věřitel (žalobce) uvádí, kromě dlužné částky, i případný úrok z prodlení a náklady spojené se soudním řízením. Odpůrce může podat ve lhůtě 15ti dnů od doručení proti platebnímu rozkazu odpor. Neučiní-li tak, platební rozkaz nabývá právní moci a věřitel má právo, u příslušného soudu, požadovat provedení exekuce. Platební rozkaz se vydává bez slyšení žalovaného, ale musí být vždy účastníkům řízení doručen.. Pokud se doručení nepodaří, bude platební rozkaz zrušen a nařízeno jednání. Podáním odporu dochází rovněž ke zrušení platebního rozkazu. Nabytím právní moci vydaného rozhodnutí se přiznaná pohledávka promlčuje za deset let (totéž platí rovněž u rozsudku). [28]

3.3.2 Rozsudek

Stejně jako u platebního rozkazu, tak i rozsudkem se rozhoduje ve věci samé. Rozsudek obsahuje úvodní část, výrok, odůvodnění, poučení a den a místo vyhlášení. Rozsudkem soud zásadně rozhoduje vždy o celém předmětu řízení, tedy o všem, čeho se žalobce v žalobě domáhal. Proti vydanému rozhodnutí lze podat odvolání, příp. i jiný opravný prostředek, pokud to zákon připouští. Pokud rozsudek nabude právní moci a žalovaný svoji povinnost nesplnil, lze podat návrh na exekuci. [28]

3.3.3 Usnesení

Nestanoví-li zákon jinak, rozhoduje soud usnesením. Usnesením se rozhoduje zejména o podmínkách řízení, o zastavení nebo přerušování řízení, o odmítnutí návrhu, o změně a zpětvzetí návrhu, o smíru o nákladech řízení, jakož i o věcech, které se týkají vedení soudního řízení. Proti vydanému usnesení je možné podat opravný prostředek, pokud to zákon nevylučuje. [28]

3.4 Exekuční řízení

Jestliže již bylo vydáno pravomocné rozhodnutí soudu nebo rozhodčí nález a dlužník, na jeho základě, stále svůj závazek vůči věřiteli nesplnil, má věřitel právo dále pohledávku vymáhat v rámci exekučního řízení.

Exekuční řízení je zahájeno návrhem na nařízení exekuce, který předkládá oprávněný (věřitel) přímo vybranému exekutorskému úřadu (podle Exekutorského řádu) nebo návrhem na nařízení výkonu rozhodnutí podáním u příslušného soudu (podle občanského soudního řádu). Tento druhý způsob přestává být aktuální a proto se budu dále věnovat jen způsobu dříve uvedenému. Oprávněný v návrhu uvede konkrétní exekutorský úřad, který se bude případem zabývat, doloží exekuční titul a vyčíslí případné další náklady, které mu vznikly. Zvolený exekutor musí být schválený soudem a poté je pouze v jeho kompetenci zvolit postup v předmětné exekuci, a to způsoby, které jsou uvedeny v zákoně č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů. Exekuční příkaz, který ukládá zaplacení peněžité částky, lze provést zejména:

- srážkami ze mzdy a jiných příjmů,
- přikázáním pohledávky,

- prodejem movitých věcí a nemovitostí,
- prodejem podniku.

Proti exekučnímu příkazu není přípustné odvolání. Povinný (dlužník) nesmí majetek, na který se vztahuje exekuční příkaz, převést na jinou osobu, zatížit ho či s ním jinak nakládat. [16]

Doručením exekučního příkazu má povinný (dlužník) zákaz jakkoliv disponovat s věcmi (movité i nemovité), které exekutor označil a to se rovněž týká účtu povinného, příp. dalších zásahů ze strany exekutora (např. srážky ze mzdy povinného apod.). Z vymožené finanční částky se uspokojí nejprve exekutor a potom oprávněný. Pokud je vymáhání dluhu neúspěšné, musí náklady exekuce uhradit oprávněný. [29]

3.5 Insolvenční řízení

Insolvenční řízení je upraveno zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), (dále jen „insolvenční zákon“). Insolvenční zákon nabyl platnost od 1. ledna 2008. Insolvenční zákon řeší úpadek a hrozící úpadek insolvenčním řízením, způsobem, který stanoví zákon. V insolvenčním řízení se postupuje tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem či hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení věřitelů. Oddlužení dlužníka je rovněž součástí insolvenčního zákona. [23]

Dlužník se, dle insolvenčního zákona, dostává do úpadku, jestliže má dva a více věřitelů a jeho peněžité závazky jsou již po lhůtě splatnosti po dobu delší 30 dnů, a za podmínky, že není schopen tyto závazky plnit. Dále dle § 3 insolvenčního zákona, mluvíme o předlužení, jestliže dlužník má více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje bodnuté jeho majetku. O hrozící úpadek se jedná tehdy, kdy lze důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků. Jako způsoby řešení úpadku a hrozícího úpadku jsou v zákoně uvedeny konkurz, reorganizace, oddlužení a zvláštní způsoby řešení úpadku. [23]

Insolvenční řízení lze zahájit jen na návrh, který může podat jak dlužník, tak věřitel. Insolvenční řízení je zahájeno dnem, kdy byl návrh doručen věcně příslušnému soudu. Soud vydá o zahájení insolvenčního řízení vyhlášku, kterou vyvěsí na své úřední desce a

zároveň ji zveřejní v insolvenčním rejstříku. V průběhu insolvenčního řízení již nelze vůči dlužníkovi uplatnit právo na exekuci.[23]

3.5.1 Insolvenční rejstřík

Insolvenční rejstřík zajišťuje informovanost o insolvenčním řízení a obsahuje celostátní seznam dlužníků, insolvenčních správců a insolvenční spisy. V rejstříku jsou insolvenčním soudem zveřejňovány zejména rozhodnutí insolvenčního soudu vydaná v insolvenčním řízení a v incidenčních sporech, a dále veškerá podání, jež se vkládají do soudního spisu týkajícího se dlužníka. [7]

Insolvenční rejstřík je veřejně přístupný a každý má právo do něj nahlížet či si z něj dělat výpisky a kopie. Tento systém veřejné správy je veden po záštitou ministerstva spravedlnosti. [7]

3.5.2 Konkurs dle insolvenčního zákona

Konkurs je zahájen na základě rozhodnutí o prohlášení konkursu. Cílem konkursu je maximální možné zpeněžení majetku podstaty a následné uspokojení věřitelů z majetku podstaty s tím, že neuspokojené pohledávky ani jejich části nezanikají, není-li v zákoně uvedeno jinak. [2]

Prohlášení o konkursu se zveřejňuje v insolvenčním rejstříku. Tímto zveřejněním začínají platit účinky prohlášení konkursu. Mezi účinky prohlášení konkursu patří přerušování likvidace právnické osoby, dále končí nucená správa, a bylo-li nařízeno předběžné opatření, zaniká i to. Na insolvenčního správce, který sepíše dlužníkův majetek a zjistí věřitele, kteří přihlašují své pohledávky vůči dlužníkovi do insolvenčního řízení, přechází v rámci konkursu oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jakož i výkon práv a povinností související s majetkovou podstatou, které by jinak náležely dlužníkovi. Insolvenční správce tedy může, po dobu konkursu, zajišťovat provoz dlužníkovy podniku a s ním spojené úkony jako je například placení daní či rozhodování o obchodním tajemství. [23]

Úzrušení konkursu rozhoduje insolvenční soud.

3.5.2.1 *Moratorium*

Možností jak se konkursu vyhnout je podáním návrhu na moratorium. Smyslem institutu moratoria je poskytnout dlužníkovi příležitost, aby splnil své závazky vůči věřitelům ještě před zahájením insolvenčního řízení, a to tím, že po dobu trvání insolvenčního řízení nelze vydat rozhodnutí o úpadku. [6]

Návrh insolventnímu soudu na vyhlášení moratoria může podat dlužník do 7 dnů od podání insolvenčního návrhu. Věřitel podává návrh do 15 dnů od doručení insolvenčního návrhu insolvenčním soudem. Moratorium trvá po dobu, která je uvedena v návrhu na moratorium, nejdéle však může trvat 3 měsíce. V průběhu moratoria je dlužník oprávněn hradit závazky, které přímo souvisí se zachováním provozu jeho podniku. [23], [6]

3.5.3 **Reorganizace**

Reorganizací je možné řešit úpadek nebo hrozící úpadek dlužníka. Jedná se o způsob dlužníkovy úpadku, při kterém dlužník může i nadále vykonávat podnikatelskou činnost, ovšem pouze v mezích, insolvenčním soudem schváleného, reorganizačního plánu. Reorganizační plán sleduje ozdravení provozu dlužníkovy podniku a uspořádání vzájemných vztahů mezi dlužníkem a jeho věřiteli. [23]

V průběhu reorganizace mají věřitelé právo provádět průběžnou kontrolu dlužníkovy plnění reorganizačního plánu. Výhodou reorganizace oproti konkursu je, že se věřitelům s velkou mírou pravděpodobnosti jejich pohledávky vrátí v mnohem větším rozsahu než by tomu bylo v případě, kdy by podnikatel byl nucen svoji činnost, z důvodu konkursu, ukončit. [7]

Reorganizaci je možné provést u podnikatelů, kteří nejsou v likvidaci. Dále reorganizaci nelze provádět u obchodníků s cennými papíry, a nebo s osobami, které mají oprávnění podle zvláštního právního předpisu, obchodovat na komoditní burze. [23]

Návrh na povolení reorganizaci má právo podat dlužník nebo věřitel přihlášený v insolvenčním rejstříku. [23]

3.5.4 Oddlužení

Návrh na oddlužení má, podle § 389 insolvenčního zákona, právo podat pouze dlužník, který je fyzickou či právnickou osobou, a který není podnikatel.

Nejlepší způsob celkového oddlužení je postupné splácení dluhu splátkami, na kterých se dlužník se svými věřiteli dohodne. Dlužník postupně splácí svůj dluh na základě stanoveného splátkového kalendáře. Není-li splátkový kalendář stanoven, má se za to, že celou částku dlužník uhradí do určitého data. Neučiní-li tak, mají věřitelé právo dluh dále vymáhat soudí a exekuční cestou.

3.6 Postoupení a prodej pohledávek

Postoupení pohledávky, bývá označováno také jako cese, je upraveno na základě písemné smlouvy. Cese pohledávky je právně upravena v paragrafech 524 až 530 ObčZ. K cesi dochází na základě smlouvy uzavřené mezi původním věřitelem, ve smlouvě je označen jako postupitel, též cedent, a novým věřitelem, který je označován jako postupník, též cesionář, který nastupuje na místo původního věřitele. [21]

K postoupení pohledávky, věřitel nepotřebuje povolení dlužníka. Ovšem, jakmile dojde k postoupení pohledávky, je postupitel povinen neodkladně o této nové skutečnosti informovat dlužníka. Jako cese může být uznána pohledávka jakéhokoliv druhu, může jít o pohledávku peněžitou i nepeněžitou, již splatnou nebo teprve budoucí. Obsah pohledávky se jejím postoupením nemění. S postoupenou pohledávkou přechází i její příslušenství a všechna práva s ní spojená, včetně všech lhůt, na postupníka.[21], [1]

Dle § 525 ObčZ nelze postoupit pohledávky, které:

- končí smrtí věřitele,
- nejsou postižitelné výkonem rozhodnutí,
- jejichž obsah by se změnil se změnou věřitele,
- jejichž postoupení by odporovalo dohodě s dlužníkem.

Dále rozlišujeme postoupení pohledávky za úplatu a bezúplatně. Je-li pohledávka postoupena za úplatu, postupitel odpovídá postupníkovi za to, že v době postupu byla pohledávka stále platná. Postupník také může pohledávku postoupit i jinému

podnikatelskému subjektu, podle dohody se nevylučuje ani možnost, postoupit pohledávku zpět původnímu postupiteli. [21]

Jsou-li ve smlouvě o postoupení uvedeny veškeré náležitosti správně, takže nemůže dojít k zpochybnování smlouvy, je třeba označit zajištění pohledávek postoupením za efektivní, rychlý a bezpečný způsob vymáhání. Ve smlouvě by mělo být především ošetřen způsob a termín splatnosti. Za nevýhodu, postoupení pohledávek, lze považovat skutečnost, že pohledávku zpravidla nepostoupíme za její jmenovitou hodnotu. [1]

4 ZÁNÍK ZÁVAZKŮ

4.1 Zánik závazku jeho splněním

Mezi z jeden z nejčastějších způsobů zániku pohledávek patří včasné a řádné uhrazení dluhu vůči věřiteli. Nevyplývá-li z právních předpisů nebo smluvní dohody jinak, je dlužník povinen splnit svůj dluh prvního dne poté, co byl o jeho plnění věřitelem vyzván. Závisí-li doba plnění na vůli dlužníka, určí ji na návrh věřitele příslušný soud podle okolností případu. [9]

Kromě včasného a úplného plnění je věřitel povinen přijmout i částečné plnění závazku, není-li to v rozporu s povahou pohledávky nebo smluvní dohodou. [5]

Není-li závazek splněn včas, dostává se tím povinná strana do prodlení, samotný závazek splnit dluh však nezaniká. Povinnost splnit dluh, by v tomto případě nastala i v případě, kdy by věřitel odstoupil od smlouvy za podmínek stanovených zákonem. Jako splnění závazku lze tedy považovat i pozdní plnění dlužníka. [9]

Podle § 335 až § 339 ObchZ se závazek plní na místě, které vyplývá z dohody účastníků. Není-li místo plnění určeno dohodou, nebo nevyplývá-li z dohody něco jiného, považuje se za místo plnění bydliště nebo sídlo dlužníka. Svůj dluh může dlužník plnit také pomocí peněžního ústavu nebo provozovatele poštovních služeb. Zde za plnění považuje připsání částky na účet věřitele či vyplacení částky v hotovosti.

4.2 Započtení pohledávky

Započtení pohledávek je právně upraveno v § 580 a § 581 ObčZ a v § 358 až § 364 ObchZ. Nastane-li případ, kdy dle § 580 ObčZ mají dlužník a věřitel vzájemné pohledávky, jejichž plnění je stejného druhu, mohou zaniknout započtením, jestliže se vzájemně kryjí. To je podmíněno projevem vůle některého z účastníků vůči druhému, směřující k započtení.

Z toho je patrná podstata a smysl započtení, kdy nemusí docházet k dvojímu splnění vzájemných pohledávek mezi stranami, jsou-li vzájemně obě současně v postavení věřitele i dlužníka.

Započíst nelze pohledávky které:

- se vztahují k náhradě škody způsobené na zdraví, pokud by nešlo o vzájemnou pohledávku o náhradu škody téhož druhu,
- nelze postihnout výkonem rozhodnutí,
- jsou promlčené,
- jsou nevymahatelné u soudu.

I když to právní úprava nevyžaduje, z hlediska následného důkazního břemene je vhodné uzavírat zápočty výhradně písemnou formou.

4.3 Prekluze

Prekluze vyjadřuje zánik pohledávky v důsledku neuplatnění práva. K zániku pohledávky prekluzí dochází tehdy, nebylo-li právo ve stanovené době uplatněno. Předpokládají se tedy dvě skutečnosti- jednak musí uplynout určitý čas, prekluzivní lhůta, a dále musí věřitel opomenout uplatnit své právo. Jestliže dlužník plní z prekludovaného závazkového vztahu, plní závazek, který pozbyl platnosti a může se domáhat vrácení poskytnutého plnění na základně bezdůvodného obohacení. Na rozdíl od promlčení k prekluzi práva musí soud nebo úřad přihlédnout z úřední povinnosti, není třeba, aby ji dlužník namítl. [9]

4.4 Další způsoby zániku pohledávek

K zániku pohledávek může dojít na základě dalších právních skutečností:

- dohodou – z principu smluvní volnosti plyne, že smluvní strany se mohou kdykoliv dohodnout na zániku pohledávky,
- prominutím dluhu a vzdáním se práva,
- výpovědí,
- novací – dohoda o nahrazení dosavadního závazku závazkem novým, původní závazek zaniká,
- narovnáním – uzavřením dohody o narovnání, účastníci upravují práva, která jsou mezi nimi sporná či pochybná,
- smrtí dlužníka nebo věřitele,

- splynutím – pohledávka zaniká, splynou-li věřitel a dlužník ve jeden subjekt. [5]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA SPOLEČNOSTI

5.1 Právní forma a předmět činnosti

Obchodní firma: XY, s. r. o.

Právní forma: Společnost s ručením omezeným

Předmět podnikání:

- koupě zboží za účelem jeho dalšího prodeje a prodej,
- zámečnictví,
- poskytování software,
- montáž, opravy a údržba vyhrazených elektrických zařízení,
- silniční motorová doprava nákladní,
- povrchové úpravy a svařování kovů,
- výroba rozvaděčů nízkého napětí a baterií, kabelů a vodičů,
- kovoobráběčství,
- pořádání odborných kurzů, školení a jiných vzdělávacích akcí včetně lektorské činnosti,
- pronájem a půjčování věcí movitých,
- příprava a vypracování technických návrhů,
- montáž, údržba a servis telekomunikačních zařízení.

5.2 Historie společnosti

Firma XY, s. r. o., byla založena dvěma společníky, kteří jsou zároveň jejími jednateli. Do obchodního rejstříku vedeného Krajským soudem v Hradci Králové, byla firma zapsána dne 7. 12. 1993. Základní kapitál společnosti XY, s. r. o., je 100 000 Kč, na němž se oba zakladatelé podíleli rovným dílem. Dle zákona společnost povinně vytváří rezervní fond. Fond se doplňuje ročním přídělem ze zisku po uhrazení daní minimálně ve výši 5%, a to až do výše 10% ze základního jmění.

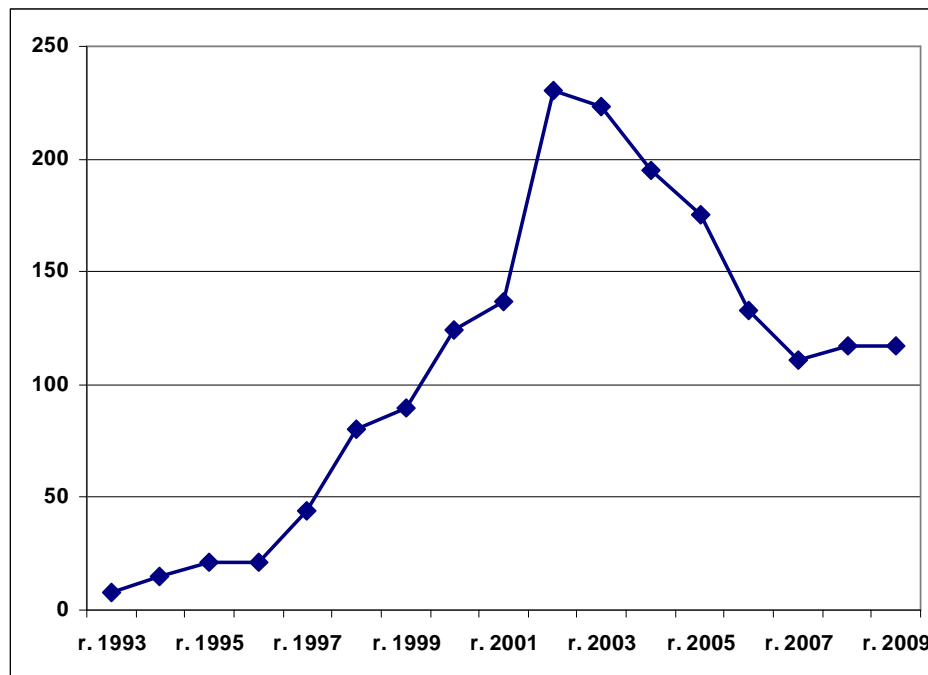
Firma po svém založení začala podnikat v oblasti počítačové techniky a počítačových sítí. Prostřednictvím vlastního vývoje se firma počátkem roku 1996 začala dostávat do podvědomí odběratelů s produkty pro datové a telekomunikační rozvody. V průběhu let firma kladla důraz na zvyšování výroby vlastních výrobků, především investicemi do nových a modernějších výrobních strojů. Zvýšení produkce výroby též napomohla výstavba nové výrobní haly v roce 2001. V roce 2004 firma reagovala na zvýšený vývoj poptávky a plně se soustředila výhradně na výrobu vlastních výrobků. Za účasti spolufinancování Evropského fondu pro regionální rozvoj a účasti ministerstva průmyslu a obchodu bude v roce 2010 realizována přístavba výrobní haly i zavedení moderních technologií sloužících k výrobě inovovaných typových řad rozvaděčů.

5.3 Organizační struktura

- **Vrcholový management**
 - ***Výrobní ředitel***
 - ◆ Sekretariát
 - ◆ Vedoucí expedice
 - ◆ Vedoucí výroby
 - ◆ Vedoucí montáže, konstrukce
 - ◆ Sklad výroby
 - ***Finanční ředitel***
 - ◆ Sekretariát
 - ◆ Vedoucí ekonomického oddělení
 - ◆ Vedoucí obchodu

5.4 Vývoj počtu zaměstnanců

Firma, při svém založení, měla 4 zaměstnance. Jejich počet se v průběhu let zvyšoval a snižoval v důsledku zavádění nových technologií do výroby. Nejvíce zaměstnanců měla firma v roce 2002. Podrobný vývoj ukazuje následující graf (Obr. 1).

Obr. 1 Vývoj počtu zaměstnanců ve firmě XY.

5.5 SWOT analýza společnosti XY

SWOT analýza spočívá v rozboru a hodnocení současného stavu firmy (vnitřní prostředí) a současné situace okolí firmy (vnější prostředí). Ve vnitřním prostředí hledá a klasifikuje silné a slabé stránky firmy. Ve vnějším prostředí hledá a klasifikuje příležitosti a hrozby pro firmu.

5.5.1 Silné stránky

- zavedená firma se silným postavením na trhu,
- stálí odběratelé,
- segmentace výrobků,
- neustálé zvyšování nabídky a kvality produktů,

- kvalifikovaní a vzdělaní zaměstnanci,
- komplexní nabídka výrobků i s příslušenstvím,
- vlastnění certifikátů na datové rozvaděče a elektronické příslušenství k datovým rozvaděčům,
- kvalitní výrobky,
- moderní výrobní hala a technologie,
- poskytování zaměstnaneckých výhod (stravování, vlastní místo na parkování)
- kvalitní a přehledné internetové stránky,
- užívání recyklovatelných balících materiálů,
- výrobní technologie splňující směrnice EU o ochraně životního prostředí.

5.5.2 Slabé stránky

- sídlo firmy leží mimo hlavní komunikační trasy,
- nedostačující skladovací prostory,
- chybějící logistika,
- malá nabídka doplňkových služeb.

5.5.3 Příležitosti

- rozšíření výroby o nové produkty,
- získání výhodnějších dodavatelských podmínek,
- získání zahraničních zakázek,
- vznik nových technologií pro výrobu,
- spojení se silným zahraničním partnerem,
- výhodnější daně pro právnické osoby,
- snížení výrobních nákladů,
- účast na veletrzích.

5.5.4 Hrozby

- vstup nového konkurenta na trh,
- rozšíření nabídky konkurenčních výrobků,
- přechod odběratelů ke konkurenci,
- zvyšování režijních nákladů,
- ztráta dobrého jména firmy,
- pokles poptávky,
- zastarávání výrobních technologií,
- růst inflace,
- neobnovení certifikátů.

6 ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU POHLEDÁVEK

Ve firmě XY, s. r. o., vzniká největší část pohledávek v obchodním styku. Tyto pohledávky jsou výsledkem ekonomické činnosti firmy jako jsou například prodej výrobků, dovoz a montáž či jiné služby firmou poskytované. Firmě XY dále vznikají pohledávky za zaměstnanci, pohledávky vůči státu a institucím sociálního a zdravotního pojištění či vůči energetickým společnostem.

Firma XY dělí své pohledávky podle délky jejich splatnosti na krátkodobé (doba splatnosti je kratší než jeden rok) a dlouhodobé (doba splatnosti je delší než jeden rok). Ve sledovaném období ve firmě dlouhodobé pohledávky nebyly evidovány.

Veškeré údaje, které jsem použil v této kapitole jsem převzal z pokladů, které firma XY pravidelně zpracovává k 31.12. každého roku.

6.1 Stav obchodních pohledávek v letech 2006 – 2008

Důležitou informací pro firmu je vývoj a stav jejich pohledávek. Firma tak má přehled o tom, zda se její pohledávky v průběhu let zvyšují či snižují, a zda nevznikají pohledávky jejichž vymahatelnost se promítá i do dalších účetních období.

Tab. 1 Obchodní pohledávky v letech 2006 - 2008.

Doba úhrady	Rok					
	2006		2007		2008	
	Částka v tis. Kč	%	Částka v tis. Kč	%	Částka v tis. Kč	%
ve splatnosti	43 926	91,5	46560	87,87	35861	88,7
1 – 30 dnů po splatnosti	898	1,87	920	1,74	1 116	2,8
31 – 60 dnů po splatnosti	1 663	3,47	1 715	3,23	1 605	4,0
61 – 90 dnů po splatnosti	1 154	2,4	2 489	4,7	935	2,34
nad 91 dnů po splatnosti	333	0,76	1304	2,46	458	1,16

Pohledávky z obch. vztahů celkem	47 974	100	52 998	100	39 975	100
Pohledávky po splatnosti	4 048	8,8	6 428	12,13	4 114	10,3

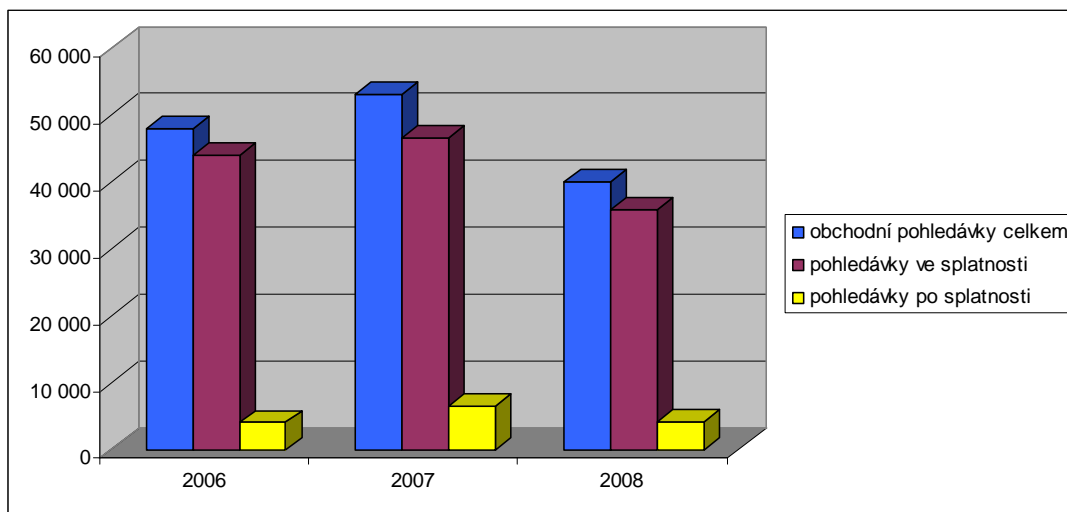
V roce 2006 měla firma XY pohledávky z obchodního styku o celkové výši 47 974 tis. Kč, z této částky tvořili pohledávky, které ještě nebyly uhrazené cca 9 %. Největší položky neuhrazených pohledávek činily ty, jejichž splatnost byla do 60 a do 90 dní po splatnosti. Celkové zastoupení v těchto dvou položkách činilo cca 70 % z neuhrazených pohledávek, které firma XY v roce 2006 měla.

V porovnání s rokem 2006 došlo v roce 2007 k nárůstu pohledávek z obchodních vztahů a to zhruba o 5 000 tis. Kč, zvýšení si lze povšimnout i u pohledávek s lhůtou po splatnosti. Oproti roku 2006 došlo u pohledávek po splatnosti v roce 2007 k nárůstu o cca 59 %. V roce 2007 tvořily největší položku pohledávky splatné do 90 dnů z celkových pohledávek po lhůtě splatnosti. Nárůst a to téměř o 1 mil. Kč je patrný u položky pohledávek splatných nad 91 dnů.

V roce 2008 vykazovaly celkové obchodních pohledávky nejnižší hodnotu za poslední tři roky. Oproti roku 2007 se obchodní pohledávky snížily o zhruba 13 mil. Kč. Pohledávky po splatnosti vykazovaly přibližně stejné hodnoty jako v roce 2006, oproti roku 2007 se snížily přibližně o 2 300 tis. Kč. Největší položkou z neuhrazených pohledávek činily pohledávky se splatností do 60 dnů.

Pohledávky se v průběhu let navyšovaly a snižovaly na základě podnikatelské činnosti firmy. Jelikož firma mívá obchodní pohledávky o přibližné hodnotě 50 mil. Kč může se zdát, že zastoupení pohledávek s lhůtou po splatnosti v rozmezí 9 – 13 %, z celkových obchodních pohledávek, je příliš nízké, nesmíme však zapomínat na skutečnost, že ve stejném odvětví existují firmy o přibližně stejné velikosti, jako je analyzovaná firma XY, jejichž celkové obchodní pohledávky jen nepatrně převyšují výši pohledávek s lhůtou po splatnosti, které firma XY ve sledovaném období evidovala.

Na následujícím grafickém znázornění (Obr. 2) je pro lepší přehlednost zachycen vývoj obchodních pohledávek, pohledávek ve splatnosti a pohledávek s lhůtou po splatnosti.

Obr. 2 Obchodní pohledávky v letech 2006 - 2008.

6.2 Vývoj pohledávek v letech 2005 – 2008

Jelikož firma XY ve sledovaném období neviduje žádné dlouhodobé pohledávky, je v následující tabulce zachycen pouze vývoj pohledávek krátkodobých.

Tab. 2 Vývoj pohledávek v období 2005 – 2008 (v tis. Kč).

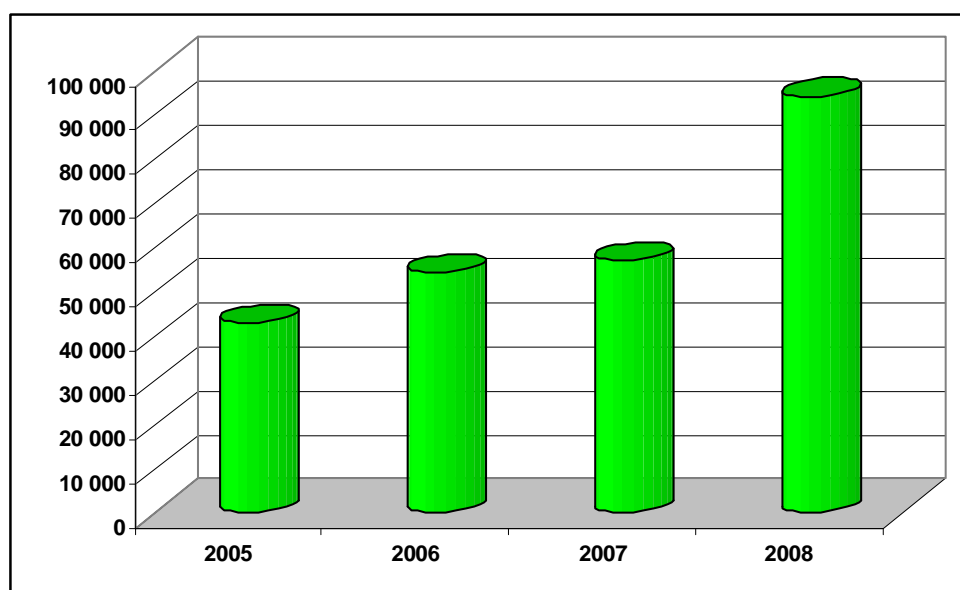
Typ pohledávky	Rok			
	2005	2006	2007	2008
Krátkodobé pohledávky	42 945	54 090	56 885	94 111
Pohledávky z obch. vztahů	38 051	47 974	52 998	39 975
Stát- daňové pohledávky	1 048	1 954	0	7 952
Krátkodobé poskytnuté zálohy	0	959	552	993
Dohadné účty aktivní	414	20	130	62
Jiné pohledávky	3 432	3 451	3 466	45 394

Z tabulky je jasně patrné, že průběhu sledovaného období, se stav krátkodobých pohledávek postupně zvyšoval. Výrazný nárůst lze zaznamenat v posledním sledovaném období, tedy v roce 2008.

V letech 2005 – 2007 zjišťujeme, že převážnou část, až kolem 92% celkových pohledávek, ve firmě XY zaujímají pohledávky z obchodních vztahů.

Velký nárůst pohledávek, který nastal v roce 2008, nemají na svědomí pohledávky z obchodních vztahů, jak by bylo možné předpokládat dle vzrůstajícího trendu, naopak jejich stav se přiblížil hodnotě před třemi lety. Hlavní příčinou nárůstu bylo zvýšení položky – jiné pohledávky - a to téměř o 42 mil. Kč z důvodu rozhodnutí o poskytnutí dotace v rámci Operačního programu Podnikání a Inovace (OPPI) od poskytovatele dotace Ministerstva průmyslu a obchodu; Evropský fond pro regionální rozvoj.

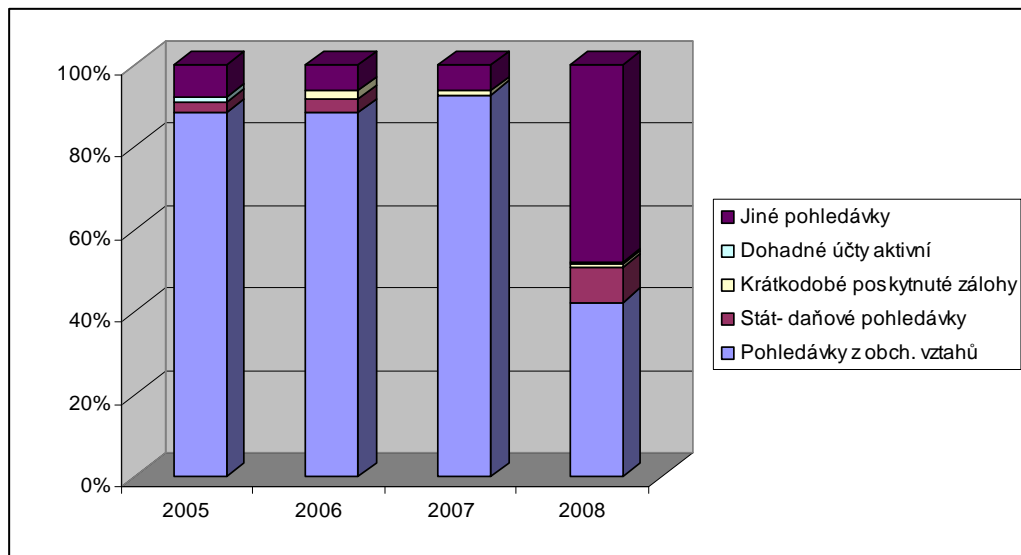
Situaci vývoje pohledávek zachycuje přehledněji graf vývoje pohledávek ve sledovaném období (Obr. 3).

Obr. 3 Vývoj pohledávek v období 2005 – 2008 (v tis. Kč).

Na následujícím grafu (Obr. 4) jsou znázorněna procentuální zastoupení jednotlivých krátkodobých pohledávek, které firma XY ve sledovaném období evidovala. V jednotlivých letech je trend vývoje procentuálního zastoupení pohledávek vyrovnaný. Největší část tvoří z pravidla pohledávky z obchodních vztahů naopak nejmenší položku

v letech 2005 – 2008 zaujímají dohadné účty aktivní, což jsou pohledávky u nichž není ke dni sestavní účetní závěrky ještě známa jejich hodnota. Výjimkou je pouze rok 2008 do jehož struktury pohledávek se výrazně promítlo přijetí dotace z Evropského fondu pro regionální rozvoj.

Obr. 4 Procentuální zatoupení krátkodobých pohledávek v letech 2005 - 2008.

6.3 Analýza likvidity a ekonomické aktivity společnosti

6.3.1 Hodnocení ukazatelů likvidity

Jak je již z názvu podkapitoly patrné, pro hodnocení likvidity podniku se nepoužívá pouze jeden ukazatel, nýbrž ukazatelů více. V této podkapitole budu sledovat likviditu společnosti XY v období mezi léty 2006 – 2008 za pomoci následujících ukazatelů:

- **Běžná likvidita** =
$$\frac{\text{Oběžná aktiva}}{\text{Krátkodobé závazky}}$$

- **Pohotová likvidita** =
$$\frac{(\text{Oběžná aktiva} - \text{zásoby})}{\text{Krátkodobé závazky}}$$

$$\bullet \text{ Okamžitá likvidita} = \frac{\text{Finanční majetek}}{\text{Krátkodobé závazky}}$$

Tyto ukazatele vyjadřují schopnost ekonomického subjektu dostát svým krátkodobým závazkům, jsou měřítkem krátkodobého rizika. Likvidita podniku vyjadřuje schopnost podniku přeměnit svá aktiva na hotovost či její ekvivalent, který poté firma použije ke splacení svých závazků. Za nejlikvidnější jsou považovány peníze na běžných účtech či v hotovosti.

Tab. 3 Ukazatel běžné likvidity v letech 2006 - 2008.

Běžná likvidita		
2006	2007	2008
1,70	3,50	2,47

Ukazatel běžné likvidity udává kolikrát je ekonomický subjekt schopen upokojit pohledávky věřitelů v případě, kdy promění všechna svá oběžná aktiva v peněžní prostředky. Doporučená hodnota by se měla pohybovat v rozmezí 1,5 – 2,5. Byla-li by hodnota menší než 1, znamenalo by to, že krátkodobé závazky by nebylo možné uhradit z oběžných aktiv a bylo by nutné k úhradě použít dlouhodobé zdroje financování popřípadě použít hotovost z prodeje dlouhodobého majetku. Ve sledovaném období se hodnoty běžné likvidity pohybovaly v doporučeném intervalu pouze v letech 2006 a 2008. V roce 2007 zaznamenala hodnota běžné likvidity oproti předešlému roku výrazný nárůst. Tuto skutečnost lze vysvětlit faktem, že zatímco v roce 2006 činila výše krátkodobých závazků cca 17 mil. Kč a v roce 2008 se do vzorce pro výpočet promítlo přijetí dotace, v roce 2007 byla výše krátkodobých závazků cca 5 mil. Kč.

Tab. 4 Ukazatel pohotové likvidity v letech 2006 - 2008.

Pohotová likvidita		
2006	2007	2008
1,32	2,76	2,06

V ukazateli pohotových aktiv se již neobjevuje položka zásob. Zásoby, jako nejméně likvidní část, byly z oběžných zásob, pro výpočet, odstraněny. Z důvodu očištění aktiv o zásoby má tento ukazatel lepší vypovídající schopnost. Doporučené hodnoty by se měly pohybovat v rozmezí mezi 1 – 1,5. Zpravidla bývá hodnota pohotové likvidity velmi podobná hodnotě běžné likvidity u společností, které se zabývají službami. U výrobních podniků se naopak tato hodnota může značně lišit. Hodnoty převyšující doporučený interval naznačují zlepšující se finanční a platební situaci.

Tab. 5 Ukazatel okamžité likvidity v letech 2006 - 2008.

Okamžitá likvidita		
2006	2007	2008
0,06	0,80	0,45

Okamžitá likvidita společnosti je ukazatelem, který uvádí schopnost společnosti uhradit své krátkodobé závazky. Jako zdroj pro úhradu takových závazků může společnost použít finanční majetek, jako hotovost v pokladnách či na běžných účtech nebo hotovost uložená v krátkodobě obchodovatelných cenných papírech. Doporučovaná hodnota se pohybuje mezi 0,2 – 0,5.

Z provedené analýzy je patrné, že ve všech případech byly měřené hodnoty buď v doporučených intervalech nebo tyto intervaly ve sledovaném období doporučené hodnoty převyšovaly. Z toho lze usoudit, že bude-li ve firmě XY, tento trend pokračovat i v následujících letech, nemělo by dojít ke zhoršující se finanční a platební situaci, nýbrž naopak.

Dále analýzu doplním ukazatelem podílu pohledávek na oběžných aktivech a také zde zmíním poměrový ukazatel likvidity.

Tab. 6 Podíl pohledávek na oběžných aktivech v letech 2006 – 2008 (v %).

Pohledávky/oběžná aktiva		
2006	2007	2008
73 %	56 %	64 %

Ve sledovaném období byl podíl pohledávek ku oběžným aktivům vždy vyšší jak 50 %. V roce 2006 dokonce dosáhl výše 73 %. Dochází-li ke splácení pohledávek od odběratelů, není vůbec na škodu, je-li tento ukazatel vyšší.

Tab. 7 Poměrový ukazatel likvidity v letech 2006 - 2008 (v %).

Poměrový ukazatel likvidity		
2006	2007	2008
41 %	71 %	59 %

Poměrový ukazatel likvidity se vypočítá jako podíl rozdílu mezi oběžnými aktivy a krátkodobými závazky ku oběžným aktivům. Doporučená hodnota ukazatele je v intervalu mezi 30 – 50 %. Velký výkyv ukazatele lze zaznamenat v roce 2007. Hodnoty se ve sledovaném období výrazně liší, nelze tedy určit trend vývoje. Pouze v roce 2006 se hodnota vešla do optimálního intervalu.

6.3.2 Hodnocení ukazatelů aktivity

Ukazatele aktivity měří schopnost podniku využívat vložené prostředky. Na základě veřejně dostupných údajů – rozvaha, výkaz zisku a ztráty – po provedení analýzy lze například zjistit jakou má sledovaná firma vyjednávací sílu vůči dodavatelům či jak efektivně firma využívá svých finančních prostředků.

Pro analýzu firmy XY použijí ukazatele doby splatnosti (obratu) pohledávek a doby úhrady (obratu) krátkodobých závazků. Pro jejich výpočet použijí následující vzorce:

$$\bullet \text{ Doba splatnosti pohledávek} = \frac{\text{Pohledávky}}{\text{Tržby}} * 365$$

$$\bullet \text{ Doba úhrady krátkodobých závazků} = \frac{\text{Krátkodobé závazky}}{\text{Tržby}} * 365$$

Tab. 8 Doba splatnosti pohledávek v letech 2006 – 2008 (dny).

Doba splatnosti pohledávek		
2006	2007	2008
59	65	49

Ukazatel doby splatnosti pohledávek vyjadřuje po jak dlouhou dobu se majetek firmy vyskytuje ve formě pohledávek, neboli ukazuje, za kolik dní v průměru dostane firma za své výrobky zapláceno. Jako výbornou lze v praxi považovat hodnotu okolo 14 dnů naopak jako nepřilíš uspokojivou hodnotu nad 70. Ukazatel také napovídá jak silnou vyjednávací pozici má firma vůči svým zákazníkům. Cílem každé firmy je udržet hodnoty v co nejnižších hodnotách. Je ovšem rovněž nutno přihlédnout k platebním podmínkám typickým v dané branži. V této souvislosti lze považovat pro firmu XY dobu splatnosti pohledávek do 60 dnů za dobrou. V tabulce 9 si můžeme všimnout velkého snížení v roce 2008 oproti roku 2007 a to o plných 16 dní.

Tab. 9 Doba úhrady krátkodobých závazků v letech 2006 - 2008 (dny).

Doba úhrady krátkodobých závazků		
2006	2007	2008
26	25	15

Doba úhrady krátkodobých závazků udává v průměru za kolik dní hradí firma XY své závazky, nebo-li kolik dní čerpá bezúročný dodavatelský úvěr od svých dodavatelů. Z tabulky 9 je zřejmé, že firma XY ve sledovaném období vždy hradila své krátkodobé závazky v průměru do 30 dnů.

Z porovnání doby splatnosti pohledávek a doby úhrady závazků vyplývá, že doba splatnosti pohledávek je v průběhu tří let delší až od 40 dní než je doba úhrady krátkodobých závazků. To znamená, že společnost XY splácí vlastní závazky výrazně dříve než její odběratelé. Pozitivně lze hodnotit fakt, že u obou sledovaných ukazatelů došlo na konci sledovaného období ke snížení hodnoty.

7 ŘEŠENÍ POHLEDÁVEK U FIRMY XY

7.1 Způsoby zajištění pohledávek užívané ve firmě XY

7.1.1 Platba předem

V případě první objednávky firma vyžaduje po svých zákaznících platbu předem nebo platbu v hotovosti při převzetí zboží. Tento způsob zajištění svých závazků využívá firma čistě z důvodů ověření si věrohodnosti nového klienta. Při dlouhodobější spolupráci s klientem firma již poskytuje delší dobu splatnosti.

7.1.2 Záloha

Záloha je jeden z hlavních prostředků, kterými se snaží firma XY zajistit úhradu svých pohledávek. Výše zálohových plateb není ve firmě nijak upravena a výše zálohy záleží vždy na dohodě mezi firmou a odběratelem, protože zálohu nelze právně vyžadovat. Jelikož hlavním předmětem činnosti ve firmě XY je výroba a montáž rozvaděčů, je výše zálohy ujednána ve smlouvě o dílo. Výše zálohy je zpravidla ujednána na 40 % z celkové smluvní částky. Firma vyinkasovanými penězi zpravidla hradí nákup materiálu a část nákladů spojených s dopravou a montáží.

7.1.3 Smluvní pokuta

Firma XY se snaží být jištěna i proti porušení smluvních podmínek; tedy dojde-li k pozdní úhradě zboží či díla. Ve smlouvách, které uzavírá se svými odběrateli má firma uvedenou doložku o smluvní pokutě. Za každý započatý den prodlení si firma účtuje pokutu jež je stanovena individuálně.

7.1.4 Uznání závazku

Ekonomické oddělení firmy XY pečlivě sleduje stav neuhrazených pohledávek každé čtvrtletí. Přesáhne-li doba prodlení splatnosti pohledávky dva týdny, ekonomické oddělení neprodleně zasílá dlužníkům upomínku. Pověřený pracovník se také snaží navázat osobní kontakt s dlužníkem, aby zjistil důvod neplnění a získal notářsky ověřené písemné uznání závazku. Firma se také snaží vyjít svým klientům v oprávněných případech vstříc a je ochotná se s nimi domluvit na splátkovém kalendáři.

7.2 Způsoby vymáhání pohledávek u firmy XY

Vymáháním pohledávek, které jsou po lhůtě splatnosti se ve firmě XY zabývá ekonomické oddělení. Pohledávky jež jsou předmětem upomínek, jsou pohledávky jejichž prodlení přesáhlo hranici 14 dní. Ve firmě XY jsou praxí zavedené následující způsoby jednání s dlužníky.

7.2.1 Telefonická upomínka

Telefonická upomínka je jedním z nejužívanějších způsobů upomínkování, který pověřený pracovníci, ve firmě XY, používají ke sjednání platební kázně u svých dlužníků. Výhodou je rovněž rychlost tohoto způsobu.

V první telefonickém kontaktu se pověřený pracovník z pravidla upozorní dlužníka na skutečnost, že požadovaná částka ještě nebyla uhrazena a dále se snaží zjistit důvod vzniklého prodlení. Zjišťuje zda byla faktura zákazníkovi doručena popřípadě nedošlo-li k nějakým potížím, které by zákazníkovi dávaly právo na reklamaci. Vyjde-li najevo, že došlo k nějakému administrativnímu pochybení a faktura nebyla ještě doručena, je zjednána náprava. Není-li faktura uhrazena ani v náhradním termínu pověřený pracovník opět telefonicky kontaktuje dlužníka a již důrazně ho upozorňuje na fakt, že již budou požadovány smluvní pokuty, které vyplývají z uzavřené smlouvy.

Nepomůže-li ke získání pohledávky telefonické upomínání, přichází na řadu upomínání písemné.

7.2.2 Písemné upomínky

Veškeré písemné upomínky jsou ve firmě XY zasílány doporučeně a ve formě, která může být použita v eventuálním soudním sporu.

7.2.2.1 První písemná upomínka

Neuhradí-li dlužník smluvní částku ani po pěti pracovních dnech od doby, co proběhlo telefonické upomínání, zasílá mu firma první písemnou upomínku.

V první písemné upomínce je dlužník zpravidla slušně upozorněn , která faktura nebyla proplacena a je upozorněn na termín kdy faktura byla splatná. Protože je také možné,

že dlužník smluvní cenu již uhradil a částka ještě nebyla připsána na firemní účet, je nedílnou součástí první upomínky i zdvořilá omluva pro tyto případy.

7.2.2.2 Druhá písemná upomínka

Druhou upomínku firma posílá v případě, kdy dlužník přes první písemnou upomínku fakturu neuhradil a ani jiným způsobem na ni nereagoval.

Ve druhé písemné upomínce je dlužník upozorněn na fakt, že mu již byla jedna upomínka zaslána a rovněž je upozorněn na to, že kromě smluvní ceny budou požadovány také úroky z prodlení.

7.2.2.3 Pokus o smír

Pokus o smír je koncipován právním zástupcem firmy. Jedná se o poslední pokus dohody s dlužníkem. V pokusu o smír firma rekapituluje celou historii obchodního případu, požaduje proplacení faktury v rozmezí od 1 – 3 dnů ode dne doručení, a upozorňuje dlužníka na možnost, že s ním bude zahájeno soudní řízení.

7.2.3 Soudní vymáhání

Nedojde-li k úhradě faktur ani na základně písemných upomínek a dlužník nemá snahu se dohodnout ani na splátkovém kalendáři, předává firma tuto záležitost advokátní kanceláři se všemi písemnými podklady, která slouží jako listinné důkazy. Advokátní kanceláři firma tedy předává smlouvy, na základně kterých pohledávka vznikla, dále objednávky, faktury za prodané zboží či provedené práce, dodací listy, které potvrzují dodání zboží, veškeré písemné upomínky či další písemnosti, které firma vedla s dlužníkem. Firma XY zplnomocní advokátní kancelář k vymáhání pohledávky a dále se nechává informovat o průběžném stavu.

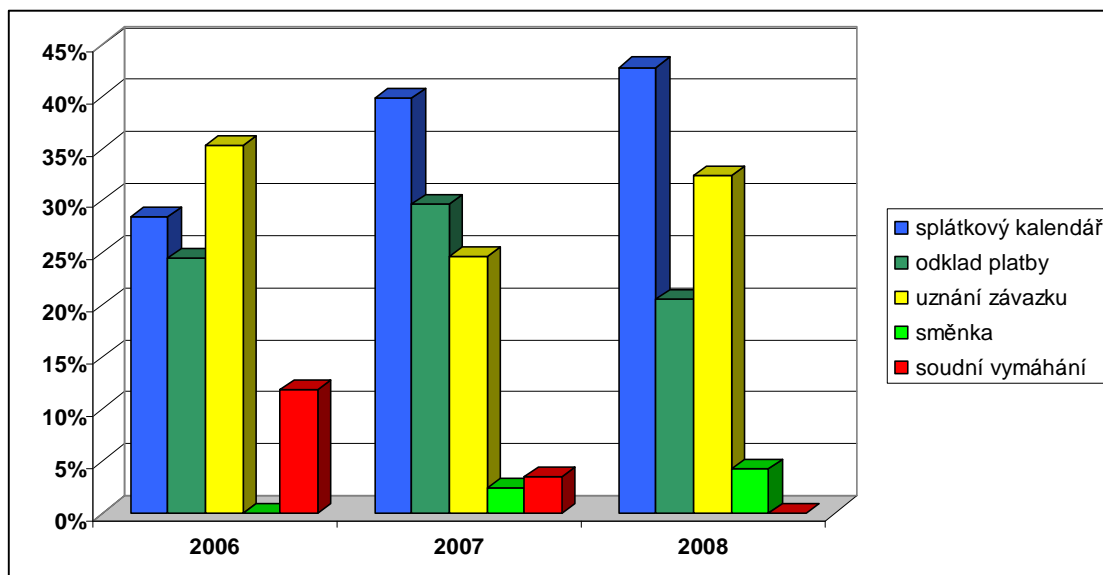
7.3 Užité řešení obchodních pohledávek po splatnosti

Firma XY se při vymáhání pohledávek striktně drží zákonného postupu. Neuchyluje se ani k mezním metodám jako je spolupráce se specializovanými vymahačskými firmami, nebo k prodeji pohledávky takovým firmám. Pokud je mi známo, nebyla dosud nucena ani k vyhledání ostatních věřitelů za účelem společného postupu. Pravděpodobně je to

způsobeno tím, že v případě jejich zákazníků se jedná převážně o dlouhodobé partnery s nimiž se dobře znají.

Platební problémy jsou většinou momentální povahy (například tzv. sekundární platební neschopnost) a zákazníci mají zájem předejít mezním situacím a záležitost řešit dohodou. Z analýzy pohledávek po splatnosti vyplývá, že převážnou většinu případů se podaří vyřešit smírnou cestou – tj. zaplacením nejpozději po zaslání pokusu o smír, nebo dohodou na splátkovém kalendáři.

Na obrázku číslo 5 je přehled způsobů, které firma XY užívá pro řešení obchodních pohledávek po splatnosti. Z grafu (Obr. 5) vyplývá, že nejčastěji se firma se svými dlužníky dohodla na splátkovém kalendáři. V roce 2008 byly tímto způsobem ošetřeno cca 43 % obchodních pohledávek, které byly v prodlení. Zatímco v letech 2006 a 2007 byla firma nucena vymáhat některé své pohledávky soudní cestou v roce 2008 se firma k tomuto způsobu vymáhání nemusela uchýlit. Od roku 2007 má firma některé své pohledávky ošetřeny směnkou v roce 2008 tímto způsobem měla zajištěno cca 4 % z celkového počtu pohledávek. V porovnání jednotlivých let, firma přestala méně užívat odklad platby a to cca o 10 %.

Obr. 5 Užitá řešení pohledávek po splatnosti v letech 2006 – 2008.

7.4 Zjištěné nedostatky

Za nedostatek považuji skutečnost, že firma si nedostatečně zjišťuje informace o svých nových zákaznících. Je sice zavedené pravidlo, že při první objednávce se od zákazníka požaduje platba předem či hotově, ale momentální platební schopnost nemusí vždy znamenat, že odběratel bude schopen zaplatit i příště. Firma si rovněž neprověřuje platební schopnosti již svých stálých zákazníků.

Rovněž si dovoluji jako nedostačující hodnotit skutečnost, že jednání s dlužníkem není ve firmě upraveno žádnou vnitropodnikovou směrnicí, která by jasně definovala časové horizonty a postupy, které je třeba uplatnit. Dosavadní skutečnost je taková, že zaměstnanci používají jakýsi již ve firmě zaběhnutý zvykový systém.

Také dosavadní stav, jakým jsou ve firmě XY evidovány pohledávky je podle mého názoru velice nepřehledný. Ze současného systému nebývá jasně patrné zda byl či nebyl dlužník již upomínán a jaký zajišťovací prostředek byl vůči němu uplatněn.

Dle mého názoru dochází ve firmě také k velké ztrátě času při vymáhání pohledávek. Jednotlivé upomínky od sebe dělí zbytečně mnoho času a také jejich razantnost není nikterak důrazná.

7.5 Navrhovaná řešení

➤ Průběžné prověřování obchodních partnerů

Jelikož se i odběratel se kterým firma XY léta spolupracuje může dostat do situace, kdy nebude schopen hradit své závazky vůči firmě XY, doporučuji aby bylo zavedeno průběžné kontrolování solventnosti a likvidity jak nových obchodní partnerů, tak i partnerů stávajících. Touto kontrolou bych pověřil pracovníky ekonomického oddělení, kteří by pak vypracované zprávy dále předávali obchodnímu oddělení, které by následně rozhodlo o přijetí či nepřijetí objednávky.

V dnešní době, kdy je přístup k informacím velmi snadný, bych doporučoval využít následujících zdrojů informací o obchodních partnerech. V případě jde-li o nového obchodního partnera, bych kromě kroků uvedených dále navrhoval kontaktovat některé podnikatelské subjekty, které s dotyčnou firmou již přišly do styku za účelem získání referencí o její platební morálce. Jako další zdroj informací o obchodních partnerech bych

doporučil obchodní rejstřík. Právnícké osoby, které jsou v obchodním rejstříku zapsané mají povinnost zveřejňovat tzv. veřejné papíry jako jsou výroční zprávy, audity a účetní závěrky. Z těchto zdrojů může ekonomické oddělení vypracovat analýzy, které se týkají již zmíněné solventnosti a likvidity, dále z nich je možné vyčíst informace o sídle a předmětu podnikání firmy, jejím základním kapitálu, velmi důležité údaje, zda s firmou již není zahájeno konkurzní či exekuční řízení nebo není-li firma již v likvidaci. Dále doporučuji pomocí insolvenčního rejstříku kontrolovat stav nových i stávajících obchodních partnerů. Z rejstříku je možné se dozvědět, zda není podán návrh na zahájení insolvenčního řízení vůči partnerům či není-li řízení již v běhu.

Pro zpětnou kontrolu by také bylo vhodné, aby se jednotlivé zprávy o obchodních partnerech archivovaly. Jako nejsnadnější forma ukládání informací se mi jeví elektronická databáze, ke které by zaměstnanci měli mnohem snadnější přístup než by tomu bylo v případě archivování například formou šanonů.

➤ **Stanovit jasné postupy jak postupovat při vymáhání pohledávek**

Jak jsem již zmínil, ve firmě XY není stanoven jednotný postup jak pohledávky vymáhat, ale platí zde jakýsi zaběhnutý zvykový systém, který není vždy dodržován. Navrhuji, aby byla vydána vnitropodniková směrnice, která by jasně definovala kroky a jejich časové rozmezí, které je potřeba při vymáhání učinit. Také by zde mělo být uvedeno kdo za danou pohledávku zodpovídá. Měl by to být ten, který nařídil vystavení faktury, tj. byl poslední, který v daném obchodním případě přišel s odběratelem do styku. Za kontrolu směrnici upraveného stavu by měli zodpovídat vedoucí pracovníci ekonomického a obchodního oddělení. Ti by měli za úkol vyhotovit společnou zprávu a předložit ji jednatelům společnosti. Každý zaměstnanec musí být s obsahem vnitropodnikové směrnice seznámen. V případě porušení postupů definovaných ve směrnici by bylo možno stanovit sankce a naopak za uskutečněnou transakci bez platebních potíží určitou premii..

➤ **Zrychlit jednání a důraz při jednání s dlužníky**

Ve firmě je dobrým zvykem zasílat tři upomínky, protože zde panuje mylná představa, že zasílání upomínek je věřitelovou povinností, což není. Rovněž důraz těmto upomínkám chybí. Firma si tím sice buduje lepší vztahy s klienty, ale jedná-li se o milionové kontrakty musí být z upomínky naprosto jasné, že jestli dotyčný nezaplatí, čekají ho sankce či zrušení obchodních vztahů.

Dále navrhuji jak by bylo možné intervaly upomínek urychlit.

V první řadě bych chtěl navrhnout, aby se o zasílání upomínek vždy staral zaměstnanec, který je pověřený k jednání s danou firmou, zná tedy poměry a osoby, které zde pracují a ví, koho má kontaktovat.

Navrhuji, aby pracovníci ekonomického oddělení minimálně dvakrát týdně zkontrolovali stav jednotlivých pohledávek. Zjistí-li, že některá z pohledávek je již 3 dny po splatnosti předají ji pracovníkovi, který ji nechal vystavit. Ten neprodleně zašle dlužníkovi e-mailovou zprávu, ve které ho upozorní, že faktura již byla splatná, a že třeba ji co nejdříve uhradit. Před koncem pracovního dne se tentýž pracovník telefonicky ujistí, že e-mail byl skutečně přijat.

Neuhradí-li dlužník pohledávku ani do 5 pracovních dnů od předešlé upomínky, bude mu zaslána první a zároveň poslední písemná upomínka. V této upomínce budou uvedeny údaje, které firma dosud uvádí ve své druhé písemné upomínce a v pokusu o smír (viz kapitola 7.2.2.). Dlužník tedy bude seznámen s faktem, že dosud nezaplatil, a že nedojde-li k úhradě do následujících 7 pracovních dnů, bude celá věc předána právnímu zástupci fir-

my. Tyto kroky, doporučuji učinit pouze v případě, kdy z dlužnickovy strany je patrná snaha se úhradě pohledávky vyhnout. Firma XY by tímto postojem dala jasně najevo, že za svými zakázkami stojí a na úhradě dluhů jí záleží. S dlužníkem, který jeví zájem a snahu pohledávku uhradit doporučuji jednat ve smírčím řízení nebo s ním podepsat uznání dluhu a směnku, což celý právní vztah přesune z oblasti obchodně právní do oblasti trestně právní, protože nezaplacení směnky je trestným činem. Ovšem dojde-li k podepsání směnky nebál bych se v ní uvést delší dobu pro úhradu, protože už samo podepsání směnky, svědčí o tom, že dlužník má zájem na tom, aby svůj dluh splatil.

➤ **Sestavení přehledné evidence pohledávek**

Firma XY užívá pro evidenci účetních údajů formuláře, na kterých je uveden název a sídlo právnické osoby, IČO, dlužná částka, termín splatnosti, druh plnění, telefonní, e-mailové a faxové kontakty a jméno kontaktní osoby.

Z těchto informací se však není možné dozvědět jakou má obchodní partner platební morálku. Doporučil bych, aby byl formulář doplněn o položku, která by obsahovala úkony provedené vůči dlužníkovi s daty provedení, jako jsou údaje o tom, kdy byl dlužník upomínán a jakým způsobem, či byla-li uzavřena dohoda o splátkách nebo o posečkání s platbou. Také bych zde doporučil uvádět způsob použitého zajištění. Dále bych formulář doplnil o položku, z které by vyplývalo kolik ještě zbývá z celkové částky uhradit a také o položku náhradního termínu splatnosti. Do formuláře bych rovněž zaznamenával důvody, které dlužník uvádí pro své neplacení a datum promlčení. Doporučuji evidenci průběžně aktualizovat.

Veškeré tyto informace by pomohly firmě XY získat lepší přehled o svých zákaznících. Získané informace o platební morálce a momentální finanční situaci by poté zaměstnanci v obchodním oddělení mohli vzít v úvahu při vypracování smlouvy s konkrétním zákazníkem.

➤ **Zakomponovat do smluv rozhodčí doložku**

V rámci prevence vzniku pohledávek a také v rámci jejich snadnějšího a rychlejšího vymáhání navrhuji, aby firma své smlouvy doplnila o rozhodčí doložku. Tím, že bude součástí smlouvy i rozhodčí doložka si firma zajistí, že případný spor bude projednáván v rozhodčím řízení. Rozhodčí řízení je oproti klasickému soudnímu řízení výhodnější především svou rychlostí. U soudního i rozhodčího řízení platí doručení fikcí, ovšem není-li ve smlouvě stanoveno jinak, proti rozhodčímu řízení se nelze dále odvolat. U jednodušších sporů rozhodčí soud vydá rozhodčí nález i do 3 týdnů. Další výhodou je, že s rozhodcem je možné komunikovat i prostřednictvím internetu a také nižší náklady na rozhodčí řízení oproti řízení před soudem. Na základě rozhodčího nálezu, který slouží zároveň jako exekuční titul, může exekutor zahájit exekuci. V takových případech bych navrhoval s exekucí neotálet, jelikož dlužník může mít věřitelů více a později by již pohledávka nemusela být uspokojena.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se věnuje problematice způsobu vymáhání pohledávek. Charakterizuje důvody vzniku pohledávek, jejich zajišťovací nástroje a způsoby, jakými lze pohledávky v obchodních vztazích vymoci.

Teoretická část je zaměřena na vymezení pojmu pohledávka, uvádím zde také způsoby, kterých je možné použít k předejití vzniku pohledávky. Část teoretické části jsem věnoval rovněž způsobům, kterých lze legálně použít k zpětnému vymožení pohledávky.

První část praktické části je věnována seznámení s firmou XY, s. r. o. Následné kapitoly se zabývají vývojem pohledávek firmy XY v letech 2006 až 2008 a dále způsobům jaké jsou ve firmě pro zajištění pohledávek uplatňovány. Na závěr jsem navrhl možná řešení, která mohou vést k lepšímu stavu správy pohledávek, jejich rychlejší vymáhání či k předejití vzniku pohledávek s lhůtou po splatnosti. Z analýzy stavu pohledávek jsem došel k závěru, že firma XY, s. r. o. zatím nemusí řešit výrazné problémy s pohledávkami po lhůtě splatnosti. Ovšem z analýzy je rovněž zřejmé, že stav pohledávek po době splatnosti se ve společnosti v jednotlivých letech zvyšoval, což bylo zapříčiněno především použitým zdoluhavým postupem při jejich vymáhání, poskytováním velkorysých lhůt splatnosti či nejednotným postupem aplikovaným při vymáhání pohledávek.

Na závěr bych chtěl říci, že neexistuje žádný postup, který by stoprocentně zaručoval, že vzniklé pohledávky budou uhrazeny. Vždy totiž existuje riziko, že i léta prověřený obchodní partner se dostane do platební neschopnosti. Je tedy věcí obchodního citu každého podnikatele, zda, a jakým způsobem se proti těmto eventualitám zajistí. Předkládaná řešení popsaná v této práci mají vést ke zvýšení vymahatelnosti pohledávek a tím i finančního zisku ve sledované společnosti. Nelze očekávat, že uvedená opatření zcela odstraní problémy dosud existující v oblasti vymáhání pohledávek, ale jakékoliv zlepšení tohoto stavu bude pro společnost XY přínosem.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BAŘINOVÁ, D.; VOZŇÁKOVÁ, I. *Pohledávky - vzory smluv a podání*, 2.vyd. Praha: Grada Publishing, 2003. 128 s. ISBN 80-247-0581-8.
- [2] BAŘINOVÁ, D.; HÓTOVÁ, R.; OLŠAR, L. *Konkurzní řízení v praxi z pohledu věřitele i úpadce*, 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 170 s. ISBN 80-247-0909-0.
- [3] *Dokumentární akreditiv* [online]. [cit. 2010-03-23]. Dostupný z WWW: <http://www.kb.cz/cs/seg/seg4/products/documentary_letter_credit.shtml>.
- [4] *Dokumentární inkaso* [online]. [cit. 2010-03-23]. Dostupný z WWW: <http://www.kb.cz/cs/seg/seg4/products/documentary_collection.shtml>.
- [5] DOLEČEK, Marek. *Pohledávky* [online]. [cit. 2010-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/orientace-v-pravnich-ukonech/pohledavky-opu/1000818/51671/>>.
- [6] DOLEČEK, Marek. *Insolvence – úpadek a způsoby jeho řešení* [online]. [cit. 2010-04-23]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/orientace-v-pravnich-ukonech/insolvence-upadek-opu/1000818/47945/#b26>>.
- [7] DOLEČEK, Marek. *Způsob řešení úpadku (hrozícího úpadku)* [online]. [cit. 2010-04-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/orientace-v-pravnich-ukonech/insolvence-pokracovani-dokumentu-opu/1000818/47946/#b3>>.
- [8] *Factoring* [online]. [cit. 2010-03-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.falconcm.cz/sluzby/factoring/>>.
- [9] FALDYNA, F.; HUŠEK, J.; DES, Z. *Zajištění a zánik závazků*, 1. vyd. Praha: Codex Bohemia, 1995. 144 s. ISBN 80-901683-5-3.
- [10] FIALKA, Michal. *Lék na noční můry finančních ředitelů* [online]. [cit. 2010-04-03]. Dostupný z WWW: <http://ihned.cz/3-14418460-egap-000000_d-53>.
- [11] HOVORKA, Michael. *Factoring a forfaiting* [online]. [cit. 2010-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.podnikatel.cz/finance/finance/factoring-a-forfaiting/>>.

- [12] JAČKO, Marek. *Ekonomický a logistický informační systém* [online]. [cit. 2010-04-11]. Dostupný z WWW: <http://www.jacko.cz/economy10/sect1Postupy2_Tr3.html>.
- [13] MACEK, J.; TOMSA, M. *Jak vymáhat pohledávky v obchodních vztazích?*, 1. vyd. Ostrava: Montanex, 1994. 117 s. ISBN 80-85780-15-1.
- [14] MLČOCH, Zbyněk. *Směnka- vzor zdarma ke stažení, náležitosti směnky – co musí směnak obsahovat* [online]. [cit. 2010-03-23]. Dostupný z WWW: <http://www.zbynekmlcoch.cz/info/vzory_pravnich_smluv/smenka_vzor_zdarma_ke_stazeni_nalezitosti_smenky_co_musi_smenka_obsahovat.html>.
- [15] PILÁTOVÁ, J.; RICHTER, J. *Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi*, 1. vyd. 2009. 110 s. ISBN 978-80-7263-534-4.
- [16] POHL, T. *Vymáhání pohledávek*. 1.vyd. Praha: IFEC, 2002. 280 s. ISBN 80-86412-16-4.
- [17] *Profil společnosti* [online]. [cti. 2010-04-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.egap.cz/o-nas/profil-spolecnosti/index.php>>.
- [18] RADOŠOVSKÁ, Š. *Pohledávky z právního, účetního a daňového pohledu v podmínkách ČR*. Diplomová práce, České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2008. 88 s. Vedoucí diplomové práce Ing. Z. Drábková.
- [19] RYNEŠ, P. *Podvojně účetnictví a účetní závěrka*, 1. vyd. Praha: Anag, 2008. 960 s. ISBN 978-80-7263-43-8.
- [20] ŘÍHOVÁ, M. *Řízení pohledávek*. Diplomová práce, České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2009. 70 s. Vedoucí diplomové práce Ing. H. Hlaváčková.
- [21] ŠANTŮČEK, J. *Pohledávky, jejich cese a hodnota*, 2. vyd. Praha, 2005. 198 s. ISBN 80-245-0873-7.
- [22] VAIGERT, D.; PHILIPPI, T.; RIŠKO P.; NAVRÁTILOVÁ, H. *Pohledávky: Právní příručka věřitele*. 1. vyd. Praha: Computer Press, 2006. 272 s. ISBN 80-251-0881-3.
- [23] Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).
- [24] Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový.
- [25] Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů.

- [26] Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.
- [27] Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.
- [28] Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.
- [29] Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů.
- [30] ZICHÁČEK, A. *Postupy při vymáhání pohledávek v obchodně právních vztazích a úspěšnost jejich použití v praxi*. Diplomová práce, Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2009. 90 s. Vedoucí diplomové práce JUDr. B. Vrána.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

- ObčZ Občanský zákoník.
ObchZ Obchodní zákoník.
Sb. Sbírka.
IČO Identifikační číslo osoby.
ZoÚ Zákon o účetnictví.

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obr. 1 Vývoj počtu zaměstnanců ve firmě XY.....</i>	<i>42</i>
<i>Obr. 2 Obchodní pohledávky v letech 2006 - 2008.</i>	<i>47</i>
<i>Obr. 3 Vývoj pohledávek v období 2005 – 2008 (v tis. Kč).</i>	<i>48</i>
<i>Obr. 4 Procentuální zatoupení krátkodobých pohledávek v letech 2005 - 2008.</i>	<i>49</i>
<i>Obr. 5 Užitá řešení pohledávek po splatnosti v letech 2006 – 2008.....</i>	<i>58</i>

SEZNAM TABULEK

<i>Tab. 1 Obchodní pohledávky v letech 2006 - 2008.</i>	<i>45</i>
<i>Tab. 2 Vývoj pohledávek v období 2005 – 2008 (v tis. Kč).....</i>	<i>47</i>
<i>Tab. 3 Ukazatel běžné likvidity v letech 2006 - 2008.</i>	<i>50</i>
<i>Tab. 4 Ukazatel pohotové likvidity v letech 2006 - 2008.</i>	<i>51</i>
<i>Tab. 5 Ukazatel okamžité likvidity v letech 2006 - 2008.</i>	<i>51</i>
<i>Tab. 6 Podíl pohledávek na oběžných aktivech v letech 2006 – 2008 (v %).</i>	<i>52</i>
<i>Tab. 7 Poměrový ukazatel likvidity v letech 2006 - 2008 (v %).</i>	<i>52</i>
<i>Tab. 8 Doba splatnosti pohledávek v letech 2006 – 2008 (dny).</i>	<i>53</i>
<i>Tab. 9 Doba úhrady krátkodobých závazků v letech 2006 - 2008 (dny).</i>	<i>54</i>